MŰVÉSZET és BARÁTAI

■ A Művészetbarátok Egyesületének (alapítva 1973.) füzetei/121. ■ Ára: 600.- Ft ■
■ XXV. évfolyam 3. szám ■ 2015 május – június ■ Tagoknak tagdíj ellenében ■

Prokop Péter

A szónak óriási az ereje

A vadfügefa nem hoz gyümölcsöt. Római kertemből az ilyet kidobtam, vagy inkább beszemeztem. Miért veszne el, ha jóra is alkalmas? Az Úr is megkárpálta a terméketlen fösvényt, amelyik élvezte a napot, szén-dioxidot vagy oxigént, de ingyen magába zárkózottan nem kínálta édességét.

A kiszáradás fenyegetés mindazoknak, kik létük birtokában, elherdálják az adásra szánt drága időt, a kapott tehetség nem kamatozik.

Nem védekezhetsz, ez az intelem nem nekünk, nyugdíjasoknak szól. Elvonultunk, ne legyünk senki útjában, ne háborgassuk fiatal hozzátartozóinkat. Hagyjanak békésen meghalni. Ne számítson ránk a társadalom.

Sajnos nem helyes az okoskodásunk. Nem védi szűkmarkúságunkat. Míg kezünk van jótettre és eszünk találékonyságra, nem húzhatjuk le a rolót, nem hagyhatjuk kiárusítatlanul üzletünket.

Úgy szeretnék már meghalni – nyög föl valaki –, ne biztassatok semmire! Az annyi lehető között nem volt jogunk, hogy legyünk. Hogy vagyok, az nem az enyém. Haszonbérlet fizetésére kötelezettem. Ameddig a Megbízó kimérte, rendelkezése szerint követelhet. E szép világba a belépőjegy árát meg kell fizetnem. Miközben magam is szereplővé váltam.

Még a kómában vergődőknek sincs szabad ideje. Az elvetni való hánykolódás is kincseskamra. Áldozatként fölajánlható. Valamikor Svájcban egy hónapig egy tizenhat éve ágyban fekvő mozdulatlan nővért áldoztattam naponként. A bajban lévő papokért vállalta elfogadva szenvedését. Hallatára már belesápadtam, hisz értem is tűrte a tűrhetetlent. Talán neki köszönhetem, hogy úgy vagyok, ahogy. Kérdem hát, hogy viszonyulok sorstársaimhoz, akikkel ugyanazon a folyosókon járunk.

Az ószövetsége mentalitás, a tiltás, a negatív magatartás: ne ölj, ne lopj, ne paráználkodjál, ne hazudozzál, ne, ne… szűkkeblűség, erkölcsi szegénység. Válts át pozitívvá! Szeress! Hozzon izgalomba, hol tehetsz mással jót.

Ellenségre, barátra egyformán mosolyogj! A példád hasson a más véleményűek fogadtatása ellenére is. A szemed sugarából érezzék meg lelki békéd. Vidámságra, örömre, jókedvre teremttettünk. Emeld föl a csüggedőt! A nyomorultak boldogítására siessen a lábod! Sohase bántó tréfáiddal emeld a búsak elesettségét! Nemcsak a testi nyomorultak, összetörtek, hanem a meggyötört lelkek is vágynak irgalmas szamaritánusokra. *A szónak óriási ereje van.* Enyhítő balzsama lehetnél a reményteleneknek.

Prokop Péter: Ítélkezők (2002)

Észrevétlenül hordozd a saját keresztedet! Türelmed jó hatással lesz a békétlenekre, kik izgágán döfködik a nem szerintük gondolkodókat. Nyafogásunk rontásként hat a csüggedőkre. Be ne rozsdásodjunk borúlátó hangulatainkba! Kinek Isten a szívében, napsugarat és derűt áraszt. Édessé ízesíti fügéit. Vándortársainak tágra nyitja tarisznyáját. Az éhezőknek csemegéit kínálja.

Arató Antal

„Isten éltessen drága Manna”

Tíz éve hunyt el **Supka Magdolna** Széchenyi-díjas művészettörténész, mindenki szeretett „Mannája”, később „Manna néni”-je. Műkritikusi, kiállítás szervezői munkássága során sokat tett – nem egyszer kíméletlenül hadakozva – azoknak a művészeknek az elismertetéséért, elfogadtatásáért, akiket a hivatalosnak vélt művészetkritika elutasított. Kortársakért és elődökért. 1999-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjét többek között *„A korábban csaknem elfelejtett, ma már nemzetközileg elismert művészi életművek felfedezéséért, ápolásáért”* kapta.

*Aba-Novák Vilmos*ról megjelentetett monográfiáját számos korabeli támadás érte. *Kő Pál*lal meghitt barátságát – a magyar művészet sajátos nemzeti jellegéről való közös nézeteik mellett – elmélyítette, hogy a Nemzet Művésze is nagy tisztelője volt a festőművésznek. Ennek különös története van. Édesapját, nemes *Fáy Maczky Bélát*, miután végigszolgálta a világháborút, mint osztályidegent, családjával együtt kitelepítették a hevesi házukból. A fiatal Kő Pál (akkor még *Maczky Levente*) tőle tanult meg festeni, s miután meglátott egy drágán árusított giccset, azokat sorozatban gyártotta, támogatva a családi költségvetést. Tehetségének hírére, felkérték a szomszéd község, *Jászszentandrás* temploma stációképeinek megfestésére. Itt szembesült Aba-Novák 1933-ban készült szuggesztív erejű freskóival. (A stációképek, az akkor 15 (!) éves „művész” alkotásai ma is láthatóak.) Mint egyik, vele készült interjúban olvashatjuk, Supka Magdolna kérte, hogy népszerűsítse a méltatlanul elfeledett művészt. Talán ez is hozzájárult ahhoz, hogy Aba-Novák Vilmost idéző bronz emléktáblát készített a templom falára, s *A Fal. 100 éve született Aba-Novák Vilmos* címmel tanulmányt is közzétett. Supkával a festőművészről előadást is tartottak a Magyar Tudományos Akadémián…

Eddig kapcsolatuknak csupán egyetlen szegmensét idéztem. A másik – többek között – *Tóth Menyhért* művészetének közös megbecsülése, és Kő Pál részéről annak elismerése, hogy Supka Magdolna mit tett a XX. századi magyar festőművészet egyetemes érvényű életművének elismertetéséért. Tóth Menyhért első önálló kiállítását (1941) 23 év után követte a második. A Képzőművészeti Főiskola elvégzése után paprika és majoránna termesztéssel, alkalmi szobafestéssel kereste a festékre, vászonra valót. A faluban „pinkász”-nak becézték, édesanyját a szomszédai bíztatták, hogy égesse el a számukra is érthetetlen festményeit. Supka Magdolna két évtizedig látogatta a *„miskei remetét”*, bíztatta, folyamatosan követte és jegyezte pályájának, gondolatainak, motívumvilágának változásait, 18 tanulmányt, katalógus előszót írt, monográfiája három kiadást ért meg.

Tóth Menyhértet a főiskolán (a felvételin látott először modellt) számos megaláztatás érte. Megértő tanára, *Vaszary János*, látva sajátosan egyéni útkeresését, megjegyezte: „Ha ezt akarja csinálni, nehéz dolga lesz!” Ez azonban kételkedés, csüggedés helyett egy életre szóló bíztatást jelentett a festőnövendéknek. Társai kevésbé voltak megértőek a hat elemit végzett „rendkívüli hallgatóval”. Egy alkalommal rátapostak a rajzaira, képeinek és nézeteinek egyéniségét karikírozták. Olyannyira, hogy Tóth Menyhért hallgatási fogadalmat tett. „Lehet, hogy neki van igaza!” – válaszolta Vaszary, amikor társai azzal fordultak hozzá, hogy Tóth Menyhértet be kéne zárni, mert csak rajzol, nem válaszol a kérdéseikre. Még nagyobb törést jelentett az életében, hogy mesterét, a modern szemléletű művészoktatás másik képviselőjével, *Csók István*nal együtt 1932-ben kényszernyugdíjazták. Ki is maradt egy évig a főiskoláról. Supka így ír róla: „Az önkéntes szilencium nyomasztó élménye hosszan kísérte őt, míg aztán több változat után egy végső, páratlanul szuggesztív Szent János képével > ki nem festette< az örök hallgatásra ítélt >nepomuki< és az >aranyszájú< , meg Miskén látható Szent János-szobor legendás alakjait közös jelképbe foglalva.” Ezt követően hasonmásban közli a művésznek a festmény elkészülte után egy papírszeletre „önmagának mementóul” írt feljegyzését: *„Szádon a vaspántot/szavad öröklángja/ átégette.*

Az idézet valójában egy vers. Tóth Menyhért alkalmanként írt verseket, versszerű szövegeket. Supka Magdolna szerint: *„Ha Tóth Menyhértet hallgatta az ember, költővé válhatott az egész jó szándékú világ.”* (Édesapja a frontról minden alkalommal verses leveleket küldött haza.) Költeményei elválaszthatatlanok munkásságától. Az idézett szövegre is egyaránt illik az a megállapítás, amit *Sümegi György* ír a verseiről: *„…gondolatvilágának mélységére, elvontságára és sajátos egyéni képszerűségére is egyedi példát kínálnak.”*

A szobrot számos kiállításon bemutatták, így Tóth Menyhért verse is szinte újabb, önálló életre kelt. Szerepel *Csikai Márta* később készült emlékérmén, amit a *Supka Magda Emlékdíj* jutalmazottai kaptak a T-ART Alapítványtól. A vers sokszólamúságára utal, hogy *P. Szabó Ernő* – teljes joggal – Supka Magdolnára is vonatkoztatja egyik szavát: *„Már pedig az örökhangú szó szinonimája nem lehet más, mint az igaz, valódi, a hiteles, nyilván nem csak a művészettörténészre, de elsősorban az emberre vonatkozóan. Valóban egyike volt azon keveseknek, akik a szó szoros értelmében küzdöttek a hiteles értékekért, azok hiteles tolmácsolásáért.”*

Kernács Gabriella a Józsefvárosi Galériában rendezett Supka Magdolna-emlékkiállítás (2013) megnyitóján idézte, hogy *„Manna sose fogta be pörös száját”*, és a *„…templomépítő Szent Istvánok és a falu fölött repülő táltosok mesterének”* a kisbronzán olvasható mottóval zárta bevezetőjét. A kisplasztikát bemutatták a Magyar Művészeti Akadémia Supkára emlékező kiállításán a Pesti Vigadóban is.

Az idén Kő Pál és *Halassy Csilla* közös agárdi tárlatán láthatta a közönség ezt a sajátos műalkotást, amelynek hármas határában találkozik a magyar művészeti élet három meghatározó, jeles személyisége, őrizve és hangsúlyozva Tóth Menyhért vallomásainak egyik mondatát is: *„A szeretet teremti az embert.”*

Dr. Rozsondai Marianne

Egy tudós házaspár öröksége

Csapodi Csaba professzor 1966-tól oktatóm volt az ELTE Bölcsészettudományi Karán, majd ötödéves koromban gyakorlatra hívott osztályára, az MTA Könyvtára Kézirattára és Régi Könyvek Gyűjteményébe. Tőle tanultam a szakma csínját-bínját, az 1500 előtti könyvek, az ősnyomtatványok meghatározását, a régi magyar nyomtatvány-töredékek megfejtésének módját, és hogy milyen felelősségteljes munka a könyvtárosoké, akik a felbecsülhetetlen nemzeti vagyon őrei. Megkülönböztetett figyelemmel kísérte fiatal kollégái munkáját, tudományos előrehaladását, támogatta külföldi tanulmányútjukat, főleg magyar dokumentumokat is őrző könyvtárakba.

Az MTAK Kézirattára egykori vezetőjének nevét az olvasóközönség feleségével, **Csapodiné dr. Gárdonyi Klárával** közösen végzett korvina kutatásairól ismerheti. A könyv- és könyvtártörténetben nemzetközi hírnevet szerzett tudósházaspár közel *ötvenöt évig dolgozott együtt.*

Csapodi Csaba 1951-től negyed században át fejtette ki máig ható tudományos-szervezői tevékenységét az Akadémia falai között. Megszervezte az *Akadémia Könyvtára Régi Könyvek Gyűjteményét*, nagy hangsúlyt fektetett a hagyatékok megszerzésére és feldolgozására. Több mint 120 irodalmi és tudóshagyaték (*Bibó, Bárczi, Eckhart, Bartucz*) került állományba. A magyar örökség ápolásával összefüggésben összegyűjtötte az MTAK Mikrofilmtárában a bel- és külföldi középkori írásbeliség mikrofilmjeit. Számos országban végzett kódexkutatásokat, ennek összegzése *The Corvinian Library, History and Stock* (1973), amely a felvirágzó nemzetközi Corvina-kutatás alapkönyvévé vált. A tudományok doktora fokozatot *A Janus Pannonius szöveghagyomány* című munkájáért kapta. Mintegy 450 publikációja jelent meg itthon és külföldön. Egyik utolsó írásában *Teleki Pál* öngyilkosságának kérdésével foglalkozott (Teleki Pál „búcsúlevele"), mely székfoglaló előadása volt a Szent István Akadémián.

Dr. Gárdonyi Klára az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában több mint harminc évet dolgozott. Férjével a tudományos munkában is társak voltak, így a magyar művelődés kódexeinek és könyveinek felkutatásában, *Vitéz János*, *Janus Pannonius, Mátyás király* könyvtárának rekonstruálásában is. Ez utóbbinak eredménye a *Bibliotheca Corviniana* (öt nyelven, tizennégy kiadásban). Összeállították a hazai és külföldi könyvtárakban verifikálható középkori magyar kódexek és az 1526 előtt készült nyomtatványok korpuszát: *Bibliotheca Hungarica 1-3* (1988, 1993-1994). Ahogy ők maguk fogalmazták, „a magyar művelődéstörténet számára akartunk segédeszközt nyújtani." Tegyük hozzá, sikerrel! Ehhez járult még az *Ariadne* (1995), a középkori magyarországi irodalom kéziratainak lelőhely-katalógusa. Ez utóbbi könyvek már nyugdíjas éveik termékei! Műveik, cikkeik, tanulmányaik – több száznak – listája megjelent nyomtatásban, ezek felsorolására itt nincsen mód. Ki kell emelnem, hogy tudtak nehéz témákról világosan, népszerűen írni, az átlag olvasót „nem középiskolás fokon tanítani". Erre példa Gárdonyi Klára: *Humanista kódexek nyomában*, vagy Csapodi Csaba: *Az Anonymus-kérdés története* című kiadvány. Munkatársaiknak a közös házastársi, egymást kiegészítő tudós munka is ihlető példa volt.

Dr. Csapodi Csaba

Csapodi tanár úrnak végül nemcsak munkatársa, hanem utóda is lettem az Akadémia Könyvtára Kézirattára élén. Negyvenkét évet dolgoztam itt, ebben a Palotában, sőt ugyanezen az emeleten, s mindig igyekeztem az ő szellemében működni. Hálával és tisztelettel gondolok a tudós házaspárra, példaértékű munkásságukra, hivatástudatukra, és arra az eltökéltségükre, ahogy a pályakezdő fiatal generációt méltó utóddá nevelni törekedtek.

A kézirattári munkaszobák egykor az Akadémia főtitkári hivatalát képezték, s főtitkársága, akkori szóval élve titoknoki másfél évtizede alatt *Arany János* is itt ült és dolgozott. Biztos, hogy működik a *genius loci*, a hely szelleme, ahogyan az alapítóké, az Akadémián *Széchenyi Istváné*, Csapodiné Gárdonyi Klára tevékenysége színhelyén pedig az apáé, *Széchényi Ferencé*.

De itt látható szembe velem a középső freskón *Corvin Mátyás* a királyi könyvtárteremben humanistái körében, jobb felől *Filippo Lippi*, *Ludovicus Carbo*, a könyvét ajánló *Bonfini, Galeotto Marzio* és *Ranzano*. Bal felől Vitéz János esztergomi érsek, egykor Mátyás nevelője és mögötte Janus Pannonius. Ezekről esett szó a házaspár munkásságával kapcsolatban!

Igazak *Esterházy János* szavai: *„Csak az a nemzet érdemes jobb sorsra és örök életre, amely meg tudja becsülni nagyjait, és amelynek mindig szeme előtt lebeg azok példát adó munkássága."* – Erre tanította, ezt tűzte ki elérendő célul fiatal munkatársai elé a tudós Csapodi házaspár is.

A Magyar Tudományos Akadémia dísztermében 2015.március 21-én, a Magyar Örökség-díj átadáson elhangzott méltatás rövidített, szerkesztett változata.

Kövesdi Károly
Koncsol László katedrája

A titkolatlan elfogultság szól belőlem: alig akad ember kis magyar glóbuszunk görbületén, akit többre becsülnék, mint **Koncsol Lászlót**. Hogy ezt állítom, jó okom van rá. A múlt század nyolcvanas éveiben – amikor éppen kiebrudalták a kritika- és irodalomtörténet-írásból a pártállami korifeusok – volt szerencsém nyomdai korrektorként egy gályapadon húzni vele az evezőt. Különös csapat verődött össze ott, a Kis-Kárpátok alatti nyomdában, ahonnan Koncsol gyakran tette meg az utat az erdőn keresztül hazáig, megkerülve Pozsonyt. A *Hrabali* vagy *Örkényi* társaságot elcsapott szerkesztők, katedráról leráncigált tanítók, kegyvesztett, megtűrt figurák alkották, jobb sorsra érdemes vándorlegényei a szellemi életnek. *Madách* Falansztere dereng előttem, valahányszor visszatekintek pályánk e boldognak nem nevezhető korszakára. Boldog nem is volt, termékeny mindenképpen. Koncsol kiselőadásai (legyen szó verstanról, zenéről, görög kultúráról vagy akár a filmkamera alkotóelemeiről) segítették tartani bennem a lelket abban a szellemi pusztaságban. Akkoriban éppen jugoszláviai szlovák költőket fordított, mellesleg görögül tanult, miközben *cédulázott,* hogy nekigyűrkőzzön – ha más nem vállalja, akár egyedül – a máig hiába várt magyar-szlovák nagyszótár elkészítésének. Aurája, szellemi kisugárzása a szocialista szellemtelenség műhelyében is tekintélyt parancsolt. Életművének egyik része akkorra lezárult, hogy nagy kanyart véve új ösvényen induljon az alkotó ember, aki nem adja meg magát.

Máig elfog a szégyenteljes düh, ha arra gondolok, milyen tökmagjankók ítéltek sorsa fölött. Aki *Vörösmarty, Pilinszky, Weöres Sándor* nagy verseinek izgalmas értelmezését adta, *Bartók* zenéjét helyezte új fénytörésbe, az *Irodalmi Szemle* sokéves szerkesztője, irodalomtörténészi és -kritikai szemléletével iskolát teremtett, akinek *Ütemező*-jét tananyagként használják, aki életre hívta a *Csallóközi Kiskönyvtár* grandiózus sorozatát, kitágítva a helytörténet dimenzióit és határait, akinek esszéi a magyar eszmetörténet legjobb

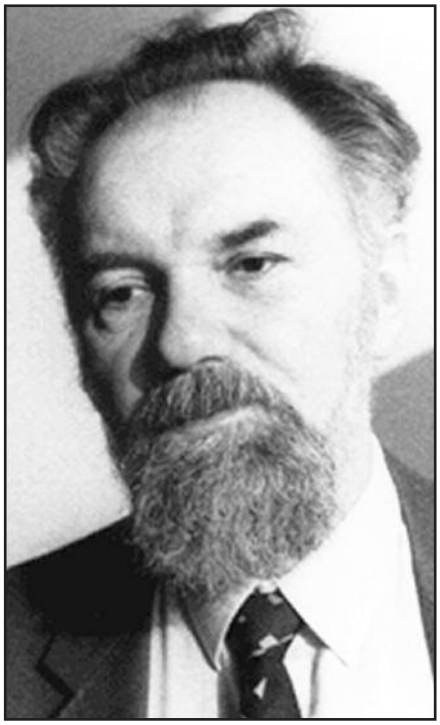

Koncsol László

teljesítményei közé tartoznak, nos ezen a kivételes tehetségű és végtelenül művelt emberen sosem talált fogást a hatalom. Pedig érte is eljött a *fekete autó.*

Az igazi hatalom a tudás és a szellem. Vagy ahogy maga a díjazott mondta egyszer: viselte a csapásokat, mert istennek tervei voltak vele. Református lelkész fiaként, meglett férfiként pedig évekig református egyházunk világi gondnokaként, becsülettel állta a sarat, és szívós munkával végezte a dolgát: *alkotott.* Hosszan sorolhatnám a műveit, de azok ma már megtalálhatók az interneten, úgy mutatják be, mint irodalomkritikust, esszéírót, helyés művelődéstörténészt, költőt, műfordítót, szerkesztőt, pedagógust. A Debreceni Református Hittudományi Egyetem díszdoktora. Nekem Tanár Úr.

Ő az utolsó polihisztorunk a Felvidéken, akinek életműve, emberi, szellemi tartása arra predesztinálja, hogy a virtuális magyar szellemi múzeumban elfoglalja méltó helyét. Bár a múzeum kifejezés kissé bizarrul hangzik, ehelyett inkább az *Illyés*-i magasban lebegő szellemi haza fogalmát tartanám helyénvalónak. Itt, a földön is.

A Magyar Tudományos Akadémia dísztermében 2015.március 21-én, a Magyar Örökség-díj átadáson elhangzott méltatás rövidített, szerkesztett változata.

Farkas Árpád
AVARON

Orra bukva az avaron,
forogva mennyköves határon,
az ember mondja a magáét,
mint akit nem vertek még szájon,
mint aki lélegzetet is
e föld gyomrából vesz már,
kövek köhögnek tüdején,
nyelvére agyagos sár
tapad,
hogy érezze,
ne csupán látva lássa
a földet, honnan vétetett
a fel-feltámadásra.

Orra bukva az avaron,
és menni tovább mégis,
ébreszteni a nagyra nőtt,
de alvó jegenyét is,
nem hagyni, hogy a fenyvesek
zöld tűkkel beférceljék
mindazt, mi mítosztalan már,
de lelkiismeret még –

Orra bukva az avaron,
a veszélyt megkeresni,
derékig csonterdőben is
csak menni, egyre menni,
mint kire országló erőt
s egy ilyen földet szabtak,

Szirmay Endre
VAN HITELE MÉG

Tud-e a líra ma is válaszolni
korunk kérdéseire…
talál-e a beteg gyógyírt a szóval
sajgó sebeire…?
Elnémítja-e a líra kristályhangja
a fegyverek zaját…
kétségeinket oldja-e a ritmus
ha zengi a csodát…?

Igazat hirdet-e a harsogó válasz
tiszta érzést a dal…
vagy csak mágiára esküszik az éjbe
aki tüzet akar…?

A szépségnek most is van hitele még
bár vérzik a világ…
a végtelenség vadvizein zengnek
most is harmóniák.

Cs. Varga István

Maradandó életmű

„Mindennek megvan a maga rendelt ideje”. „…míg állni látszék az idő / Bár a szekér szaladt…”, és „fényes körútjain a végtelennek” Isten malmai lassan, de biztosan őrölnek. Március 21-én, Európa védőszentjének Szent Benedeknek az ünnepén, **Jáki Sándor Teodóz** bencés atya kitüntetésekor sokunk szívében megszólal a *„Szent Benedekhez szálljon fel az ének…”*

Szívből köszönöm, hogy benedikciót mondhatok annak, aki szeret örömet szerezni az embernek, hogy a Deo gratias és a Soli Deo gloria jegyében pedig laudációt tarthatok Teodóz atyáról. Hálaadással emlékezem. Teodóz atya temetésén összegyűlt a gyászolók Kárpát-koszorúja. Hullott a hó, amikor koporsóját a pannonhalmi bazilikából a Boldogasszony-kápolnához kísértük. A Mons sacer, Pannónia Szent Hegye a Toldi estéjének záróképét idézte: „S elborítá a sírt új havával az ég.”

A *Vándorapostol* című emlékantológia is felvidéki, kárpátaljai, erdélyi, csángóföldi, délvidéki és őrvidéki emlékezők írásaiból állt össze. Elsősorban a csángómagyarokról kell jót, okosat, szépet és igazat mondani. Azokról kell szólni, akik *Iancu Laura* versében *„Elvarrt nyelven is álmodnak, /Meddő méhekbe életet,/Hitet s Istent a Nyugatnak.”*

Jáki Sándor Teodóz 1929. május 12-én született Győrött. Tanulmányait 1939 és 1947 között a magyar-olasz tannyelvű Pannonhalmi Bencés Gimnáziumban végezte. 1952-ben szentelték pappá. Bencésből „kincés” lett. Hivatalosan kántornak (titokban káplánnak is) a váci egyházmegyei Mezőtúrra küldték, majd pedig Sopronba került. Győrött zeneiskolai zongora- és szolfézstanári, a Budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán pedig középiskolai ének-zenetanári és karvezetői diplomát szerzett. A győri Czuczor Gergely Bencés Gimnáziumban ének-zenét tanított, a bencés templom kántora volt. Negyvennégy éven át közreműködött a Nemzeti Filharmónia programjában. 1967-91 között a budapesti Nyári Kántorképzőnek, 1968-1991 között a győri Hittudományi Főiskolán a Musica Sacra és a beszédtechnika tárgy tanára volt. Karvezetőként 1968-91 között a

Jáki Sándor Teodóz

győri székesegyház *Palestrina kórusát*, majd a bencés templom kamarakórusát vezette. Népének-kutatóként magyar nyelvterületen folytatott magyar egyházi gyűjtést. Haláláig a *Domokos Pál Péter* által alapított Lakatos Demeter Csángómagyar Kulturális Egyesület elnöki tisztét is betöltötte. 1993-tól a kacsikai búcsún (augusztus 15-én) a magyar nyelvű szentmisét vezette.

A Csángókról igaz tudósítások című, több kiadást megért kötete időálló, hiteles látlelet és sorstükör. Emlékezetes CD-je: a *Jáki Sándor Teodóz énekel és tanít*. Kalauzolásával *Rokonföldön* címen az Erdélyben és Csángóföldön tett utazásról útirajz született. A Zenetudományi Intézetben *Domokos Mária* vállalkozott népének- és népdalgyűjteményének feldolgozására.

Teodóz atya tudatosította Csokonai vízióját: „Vajha (…) a csángó magyar is polgártársunk lenne!” Lakatos Demetertől idézte: „Ott vagyon a mi országunk, tudd meg jól, ott hol a nap minden este leszentül.” *Duma-István András* kiáltó szavát fohászként mondogatta: *„Ha nem tü Kárpátok/Keté szakagyatok/Mün-köt Moldovába/Veszni ne hagyatok”*.

A jubiláns bencés példaképet *Nagy Gáspár* ősi magyar tagolóban írt, nagyszerű verssel üdvözölte: *„papi ember a javából/családjából épp harmadik/aki Szent Benedek fia/ Róla zeng most e krónika…”* A rendületlen szívű vándor Domonkos Pál Péter nyomán bizonyította Széchenyi igazát: *„Jó magyarnak lenni, igen nehéz, de nem lehetetlen!”*

Valóban méltó és igazságos, hogy köszönet illesse mindazokat, akik sokat fáradoztak azért, hogy Teodóz atya megkaphassa ezt a megtisztelő elismerést. Életműve maradandó, érdemei elévülhetetlenek. Lélekvidámító derűvel, lelki értékekre fogékony papi és laikus nemzedékért munkálkodott – Teréz anya áldozatos szolgálatának és tanításának szellemében: *„ A jót, amit teszel, holnap talán elfelejtik: nem számít, tedd a jót!”*

Végezetül megfogadom az egyszeri kanonok történetének tanulságát, aki kifogyott a gondolatból, de a szóból nem tudott. Éppen ezért Arany szavával zárom méltatásomat: Teodóz atya tisztelőit „Áldja meg az Isten ezen a világon”, a bencés Vándorapostolt pedig „a másikon is, szívemből kívánom.”

A Magyar Tudományos Akadémia dísztermében 2015.március 21-én, a Magyar Örökség-díj átadáson elhangzott méltatás rövidített, szerkesztett változata.

Tóth Sándor
KIRÁLYLÁNY

Magyarhon gyöngyszemű virága
Békességért az áldozat
Virrasztó szív az éjszakában
Forrás, amelyből könny fakad

Nemzetsors nem lehet viszálynak
kitett koloncos záloga
megváltott nép, mely jót kívánhat
ne tépje egymást már soha

Atyja fiáért hálát adjon,
Testvér testvérért szép imát
Így térdelt cellák hűs kövére
Margit, átadva önmagát

Szigetnek védett csend-ölében
mécset gyújtott és szenvedett
Gyöngyszemmé vált kihulló könnye
S ő égi fénybe vétetett

Legyen hazánknak véderője
Magyar szentek közt vallani:
Szolgáljuk azt, mi áldozattal
képes viszályt gyógyítani.

Pósfai János

Jónás üzenetei

Sárváron a Költészet Napja körüli időben minden évben benépesül a Tinódi Gimnázium Díszterme. Így történt ez az idén is, amikor sor került a *Diákírók, Diákköltők 38. Kárpát-medencei Találkozója gálaünnepségére.* Csaknem negyven éve már, hogy a Nádasdy várból felröppennek a magyar irodalom legszebb ígéretei, akikből elismert költők, prózaírók válnak. Innen indult egykor *Bartis Attila, Grecsó Krisztián, Tóth Krisztina, Varró Dániel*, a kortárs irodalom derék hadából, és persze sokan még, akik Sárvárnak köszönhetik későbbi hírnevüket. A gimnázium díszterme mostantól az intézet egykori vezetőjének a nevét viseli, aki elindítója volt az évente ismétlődő találkozóknak.

Medvegy Antal 1956-tól nyugdíjazásáig, 1980-ig volt a Tinódi Gimnázium igazgatója. Pedagógusi munkája mellett kiterjedt közéleti tevékenységet folytatott: tagja volt a TIT Megyei Elnökségének, a Pedagógus Szakszervezet Központi Vezetőségének, az ő kezdeményezésére alakult meg városában a Szépítő Egyesület. Országos ismeretséget publicisztikai írásaival szerzett, melyekért *Apáczai Csere János-díjjal* jutalmazták. Szépirodalmi tevékenysége akkor vált ismertté, amikor *Jónás* címmel megjelent kisprózájának gyűjteményes kötete. A könyv kiadását városa anyagilag támogatta. Íróját egyetlen cél vezérelte: megénekelni, elmondani a mindenkori valóságot.

Minden írónak ez a szándéka. Medvegy Antalnál érdemes ezt külön hangsúlyozni, mert a hétköznapok történései álltak mindig témakörének kiválasztásában. Érdekes fűszerezéssel ízessé, élvezetes olvasmánnyá változtatta az egyszerű történeteket. Egyfajta irónia, gunyoros hangütés is észrevehető minden írásában, akár elbeszélés, karcolat, vagy pedagógiai számvetés áll annak középpontjában. Írásaiban tisztogatási szándékot, változtatni akarást, jobbítási igényt érzek, az író „naiv hitét", hogy, mint egykor Jónás Ninivében – „egy iskola egy város falai között is meg lehet váltani, változtatni a világot".

Medvegy Antal sok mindent megélt. Méghozzá „oly korban", amikor embernek maradni sem volt könnyű, hát

Dr. Medvegy Antal

még vezető pedagógusnak. Iskolai intézmények szűntek meg, születtek újjá; szinte mindenki beleszólt az iskolai munkába, a szaktárgyak oktatásába – az irányítás művészetébe – s ezen idők sorában kezdte írni szakcikkeit a pedagógiai sajtóban. Írásai gazdag érzelmi telítettséggel vezették át a novellák szigorúbb szerkezetű világába, a hosszabb lélegzetű munkák tágasabb mezejére. Jónás üzeneteiben mindenütt megleljük magát az írót. Tükröt tart az olvasó elé, aki kénytelen kelletlen magára ismer, s megpróbál változtatni, jobbítani önmaga sorsán. Ugyanakkor a pedagógus is jelen van írásaiban; bölcs tanulságokkal szolgál, finom ráutalással mutatja a kivezető utat a hullámvölgyből.

Egyúttal emlékművet állít a robotos pedagógusnak, aki aranymosóként éli hivatását és végzi áldozatos, de nem mindig áldásos munkáját.

Már búcsút mondott az aktív munkának, nyugállományba vonult, amikor otthonában meglátogattam a Jónás íróját. Túl a hetvenen, egy majdnem kiégett, de azért még bizakodó, bölcs emberrel elmélkedhettem hivatásról, irodalomról, alkotásról, múltról és a számára már túl sokat nem ígérő jelenről. A látogatás mély nyomait ma is élem, évek múltával hadd osszam meg tanulságait az olvasóval.

– Hogy élsz nyugdíjasként, hogyan hat rád a mikro- és makrokörnyezet?

– Olvasom a lapok gyászrovatait, a „tragikus hirtelenséggel" elhunytakról, a hatvanon túliakról. Én meg még, látod, *túl a hetvenen*, élek! Így hát, jobban érzem már magam ettől a tudattól. Tudom, hogy udvarias kérdésed nem nekem, néhány írás szerzőjének, a hajdani iskola igazgatónak, hanem a hetven valahány évemnek szól: írni szoktatok tevékeny öregekről, akik tolmácskodnak, idegent vezetnek, helytörténeteket írnak. Nálam idősebbek megtanulnak szanszkritül, egyedül tudnak gravírozni a városban, s tízkilós busákat fognak a tavakból. Valóban példaképek ők.

– Közéjük tartozol?

– Nem, én nem tartozom közéjük. Általánosságban hasonló a tudásom, a részletekben azonban meg sem közelítem őket. Én csupán nyugdíjas tanár vagyok, egykori igazgató, két gyermek apja, négy unoka nagyapja, alig elviselhető férje egy béketűrő feleségnek. Publikálásom mindezek függvénye.

– Mondj valamit a nyugdíjas létről!

– Észre kellett vennem, nem tévesztethettek meg fogyó, de azóta is következetes publikációim. Hatvanadik születésnapomon megajándékoztam magamat azzal, hogy minden közfunkciómnak búcsút mondtam. Miért? Mert mint minden kisember éreztem, hogy „mozogni fog a föld". Más lesz a világ, más lesz az iskola. Az én belső elveim, hozzáértésem, melyek nem az elmúlt évtizedekben, hanem egy fél században, sőt annál is többen gyökereznek, népszerűek lehetnek ideig-óráig, de egy új kort már nem szolgálhatnak.

– Miért vállaltad az írás kíméletlenségét?

– Azért, mert ez volt és ez maradt az egyetlen mentsváram, a fegyverem. Százakra menő felmenőim közül nincs egyetlen tanult ember. Helyettük és miattuk kell írnom, s ezért leginkább az iskoláról, mert számomra az iskola volt és maradt a demokrácia temploma.

– Vagyis, akikről szólsz, azok helyett írsz?

– Én is az iskolán keresztül, a tanári oklevelemmel juthattam szóhoz. Írásaimban a bejárókról, a kőfejtő lányáról, a rézműves fiáról, az órásmesterről, az érettségiző cigányprímásról értekeztem. Nekem ez kötelességem volt, s fogyó erőm szerint feladatom ma is. A génjeim köteleznek, melyekben csak úgy hiszek, mint ahogy a biblia írja: *„Irgalmasságot cselekszem ezer íziglen."*

– Miként vált benned ketté az író és a pedagógus, vagy miként válik eggyé?

– Soha nem gondoltam arra, hogy a publikálás, és amit a pedagógus művel, az elválasztható. Voltak, akik írónak hittek, mások pedagógus hivatásommal összeegyeztethetetlennek vélték a sajtónyilvánosságot. Sokat írtam, tévedtem is, sértettem is talán.

– Részese vagy-e a közéletnek?

– Előadásokra, gyűlésekre csak kivételes esetekben járok. Pedagógusként is nyugdíjasnak minősítem magamat. Mégis azt mondom neked, hogy *ne írd le az öregeket, soha ne írd le!* Tíz éve csak százezer pedagógus közül voltam egy, most kétmillió nyugdíjas közé tartozom. Leültetem a villanydíj beszedőt: mi van a lányával? Megkérdezem a távhő-díj alkalmazottját: fizet-e mindenki? A boltost: hogy megy az üzlet? A trafikost: töltenek-e még cigarettát az emberek? Ismerek mindenkit: az utcaseprőt és a főorvost, állásnélkülit és a polgármestert. Ismeretlenek köszönnek rám: Jó napot tanár úr! Jó estét igazgató úr! Mindegyik mond valamit, és én válaszolok. De nem mindegy, hogy mit!

– A Jónás megjelenése óta ilyen az életed?

– Olvasd el a kötetből a *Gábor* című írásomat, ahol a csipetnyi fiúcska az öreg doktor kérdésére: Mi akarsz lenni, ha megnősz? – így válaszol: „Tóni Bácsi akarok lenni!" Ne írjátok hát le az öregeket!

– Vannak-e terveid? Mi foglalkoztat mostanában?

– Megirhatnám emlékirataimat, ahogyan ez a magamfajta öregeknél szokás. Biztosan sokan meglepődnének, szórakoznának rajta, de okulhatnának is belőle. Egyenlőre, azonban a jelen foglalkoztat. Az iskolák. Az iskolaszék. Miért sztrájkolnak az egyetemisták? Hogyan alakulnak a felvételik? A szex ABC kazettákat használják-e az iskolákban? A masszázsszalonokat látogatják-e, látogathatják-e diákok? Számos kérdést tudnék még sorolni, melyek nyomdafestékre várnak. Emlékirataim majd csak ezután.

Ezután, vagy talán már soha. Medvegy Antal e súlyos kérdések után nem tépelődhetett sokáig. Váratlanul meghalt. *Ez az írás éltesse őt, s maradjon meg az emlékezetünkben*, mint ama Ószövetségi Jónás, akit az Úr Ninivébe küldött . „Valamikor a világ aranytermésének nagyobb része mosott arany volt… pedagógusok, aranymosók… Mindenki mástól abban különböznek, hogy az aranyat továbbadják." Küldetéséhez ezeket a sorokat Medvegy Antal írta, *Aranymosók* című novellájában.

Molnár József katalógusai

Az 1922-ben *Nagyrédén* született *Bernáth Aurél* tanítvány 1950 óta mutatta be kiállításokon alkotásait. 1957-ben a *Fényes Adolf* teremben láthatták az érdeklődők portréit, plein air szemléletű figurális kompozícióit. *Szíj Rezső* a következőképpen vallott a mesterről: *„Képein mindenre egyfajta finom vonalú, színes háló borul, amely átfonja, fölolvasztja a színeket és a formákat."*

Az évekig tanársegédként is dolgozó

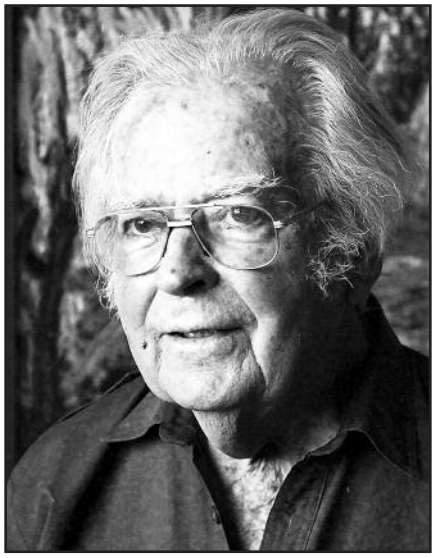

Fotó: Molnár István Géza

festőművész – miután „méltatlanul" még egy kis könyv sem jelent meg munkásságáról hivatalos kiadóknál, – életének 75. évében úgy döntött, hogy művészetét saját maga örökíti meg katalógusokban. 1997-ben, 2005-ben, 2009-ben és 2013-ban láttak napvilágot füzetei.

Életének utolsó hónapjaiban *akvarelljeinek, színes vázlatainak*, illetve *rajzainak* és *skicceinek* gyűjteményeit is elkészítette. 2014-ben bekövetkezett halála után ezeket a család saját kiadásban jelentette meg.

Állami kitüntetésben nem részesült, a Magyar Kultúra Lovagja elismerő címet a Művészetbarátok Egyesületének ajánlására 2013-ban kapta meg.

Radnóti naptár

Rab-Kováts Éva illusztrációja

Radnóti Miklós Naptár című versciklusához készített festménysorozatot *Rab-Kováts Éva.* A fenti alkotás a június havi gondolatokhoz kapcsolódik.

Radnóti Miklós

JÚNIUS

Nézz csak körül, most dél van és csodát látsz,
az ég derüs, nincs homlokán redő,
utak mentén virágzik mind az ákác,
a csermelynek arany taréja nő
s a fényes levegőbe villogó
jeleket ír egy lustán hősködő
gyémántos testü nagy szitakötő.

1941. február 28.

JÚLIUS

Düh csikarja fenn a felhőt,
fintorog.
Nedves hajjal futkároznak
mezétlábas záporok.
Elfáradnak, földbe búnak,
este lett.
Tisztatestü hőség ül a
fényesarcu fák felett.

1940. június 12.

Faragó Laura

Halálra ítélt nyelvek

„Kisebbségi voltam és árva” – mondta magáról **Hubay Miklós**, tömören.

Szülővárosát *Nagyváradot* akkor csatolták Romániához, mikor született, és apját is ugyanebben az évben, 1918-ban vitte el a spanyolnátha. Mély nyomot hagyott szívében, mikor kamaszkorában megtudta, hogy *Paul Valéry* szintén születésének évében írta a számára legkedvesebb, s legmeghatározóbb tanulmánysorozatát, a *Variétés*-t:

„Amikor a gimnazisták fennkölt mohóságával olvastam Paul Valéryt, könyvének ez az első sora – és utána a látomás: a tenger fenekére merülő gálya, *Boudelaire* és *Keats* költeményeivel – sorsfordító volt nekem. Világszemléletemet kardinálisan megfordította ennek a prófétai hangvételű esszének az olvasása. Lám, nem csupán az új határ mögé rekesztett kisebbségi sors szorongatásai determinálják gondolkozásomat. Párizsban Valéry a békediktátumok idején éppúgy szorong az európai kultúra jövőjéért! Betéve tudom ma is ezt az írását. Az azóta lefutott század nem halványította baljóslatai hitelét.”

Később, már felnőttként szintén mélyen érintette az írót az UNESCO prognózisa, miszerint e század végéig minden héten eltűnik egy nyelv, s a jelenlegi ötezerből csak két-háromszáz marad: „Nagyvárad gyermekkorom idején szinte színmagyar város volt, csak az ott szolgálatot teljesítő katonák beszéltek románul. Ennek ellenére egy magyar gyerek már érezte, hogy nemzetisége miatt szorongatják. Nem lehetett biztos abban, hogy az elemi iskolát elvégezve a középiskolában is anyanyelvén tanulhat-e. (…) Pár hete újból Nagyváradon jártam. A város főutcájának számító sétálóutcán alig hallottam magyar szót. Európai szemmel nézve is milyen politika az, amely egy emberöltő leforgása alatt egy százezres nagyságrendű városnak úgy ki tudja cserélni a lakosságát, hogy az egykor általánosan használt nyelv eltűnjön?”

Hubay maga is tapasztalta a világméretű nyelvpusztulást, s gyakran föltette a kérdést: vajon hol élhet még olyan nép, népcsoport, ahol létében fenyegetett az anyanyelv, „az emberiség lángelméjének megismételhetetlen csodája”? Észak- vagy Dél-Amerikában? A Kaukázusban? Vagy Szibériában? Valahol Közép-Európában? Netán Afrikában?

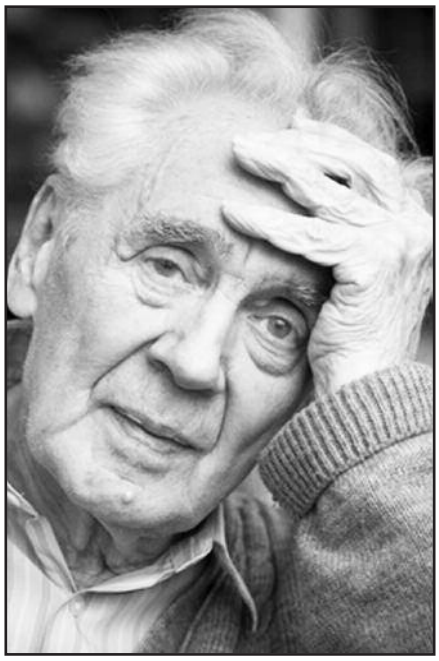

Hubay Miklós ((MTI fotó)

És a választ megadja Hubay a *Nyelvek pusztulása* című esszéjében: „Mindenütt, ahol egy nép alatt a multik olajat, vagy uránt sejtenek, ahol kivágják az őserdőket, s ahol a mészárszékben éppen most mérik ki az utolsó bölények, az utolsó delfinek és angyalok húsát.”

Az érzékeny író minden elmúlásban megérzi a monumentalitást; hogy kataklizma mindig, amikor „csillag esik, föld remeg…”! Hosszú tépelődés után hozzálátott drámájának megírásához, melynek témája nem egy ember halálának története, hanem egy nyelv halála.

Elnémulás címmel írta meg a színdarabot, s már-már készen is volt vele; ezért a kézzel megírt drámát – hogy befejezze – magával vitte Brazíliába, a PEN kongresszusra. De a kéziratot Rio de Janeiroban egy szállodában felejtette, s végérvényesen nyoma veszett.

Írásának eltűnéséről Hubay jegyzeteiben ezt olvashatjuk: „Freud óta tudom, hogy nincs mentség az afféle „ottfelejtésekre”! Valójában nem akartam folytatni a küzdelmet a „lehetetlennel”; miért éppen nekem kelljen szembenéznem a XX. századi (s talán a következő századoknak is) legrohadtabb tendenciájával: a kisebbségi és egyéb védtelen etnikumok nyelvének, kultúrájának üldözésével – esetleg a kultúrahordozó etnikumnak is a kiirtásával: az úgynevezett etnikai tisztogatással?

De (mint az életben), jött egy „sorsfordulat” az Elnémulás című dráma életében is: Hubay Miklós barátja volt *Danilo de Marco* olasz fotográfus (az ősi kultúrák eltűnt nyomait fotózta többek között Tibetben, Mexikóban, Törökország kurdok lakta vidékén és Dél-Amerikában), aki bemutatta Hubaynak Rossi urat, az írót és színházrendezőt. *Federico Rossi* minden évben megrendezte a *„Friuli nyelv és kultúra fesztiválját”* egy Colos nevű pusztán, egy elhagyott mezőgazdasági központ csűrjében, pajtáiban és csillagos ege alatt. Ez a vidék Észak-Olaszországnak abban a tartományában található, amely a Trieszt – Velence – Udine háromszögbe esik. Itt él egy kis népcsoport, a friuli. Mindössze ötvenkétezren beszélik ezt az ősrégi nyelvet, amely közelebb áll a svájci őskantonok völgyeiben élő ladinók nyelvéhez, mint az irodalmi olaszhoz.

Rossi úr bevallja tervét Hubaynak: itt akarja, ezen a pusztai fesztiválon bemutatni az Elnémulás drámát, avagy egy nyelv halálát! Ennek a kisebbségi sorban élő népnek a nyelvén, friuli nyelven. Sokszor hallotta Firenzében, hogy a mester, egy különös drámán „egy nyelv halálán” dolgozik! Mikor megtudta a szerzőtől, hogy a kézirat megsemmisült – a brazil szállodában valószínűleg kidobták a takarítók (Hubay telefonálgatásaira nem reagáltak) –, nem esett kétségbe, hanem szelet küldött Hubay „vitorlájába”! Elmondta az írónak, hogy *Illyés Gyula: Puszták népét* már olvasta olaszul, s álmai között szerepel, hogy egyszer az ő friuli népcsoprtjának is bemutathassa! De a legközelebbi nyári fesztiválon, az Elnémulást szeretné színre vinni – friuli nyelven! Az ügy érdekében mindenre hajlandó: elviszi Hubayt Friuliba, tejbe-vajba fürészti az ottani legelegánsabb szállodában, hogy újra megírja az Elnémulást. Arra vállalkozik, hogy friuli nyelvre fordítja a drámát.

Hubay Miklósnak bemutatta a gyönyörű vidéket, ahol népcsoportja él, s ahol a világháborús temetők őrzik a százezer magyar baka, huszár, tüzér tetemét, s azt a doberdói tetőt, amelyről (talán) az utolsó magyar népdal énekel a legszebben! *Kimegyek a doberdói harctérre, Feltekintek a csillagos nagy égre…* Ez a vidék szintén Friuliban van. És itt folyik az Isonzó – az iszonyú folyó.

Rossi úr megmutatta a magyarok kalandozásának emlékeit is, melyet máig

őriznek a helyiek a régi földrajzi nevekben: Strada Ungarorum!

Hubay ezek után a következőket írja jegyzeteiben: „S akkor képzeletem kigyúlt: a hársak alatt a nagy udvaron, lócákon ülve, maguk között (iszogatva a jó friuli borokat) zavartalanul hallgathatják az otthoni nyelvükön – Rossi úr fordításában – az elveszett édenek, őshazák kristálytiszta dallamát, amely csordultig tele fájdalmas emberséggel!”

A dráma alapját egy megrázó történet adta Hubaynak, melyet *Jean-Luc Moreau* nyelvész vetett papírra akkor, amikor a szamojéd népek egyikének utolsó túlélőjével találkozott; azzal az asszonnyal, aki akkor még beszélte a *kammasz nyelvet*, anyanyelvén viszont már csak imádkozni volt „kihez”! („Amikor az asszony imádkozik, egy egész nép áll térden”– írta a dráma ihletője, az egyetlen élő kammaszról.)

Az Elnémulás című színmű, háromszereplős, de a főszereplő valójában egy kihaló nyelv. Ehhez (az utolsó pillanatban már csak egyetlen ember által beszélt „nyelv”-hez) a három szereplő három különböző módon viszonyul: Egyikük – *Aleluja* – anyanyelvként, s egyben utolsó beszélőként birtokolja. Másikuk – *Patrick* (a jezsuita pap) – a nyelvet egy könyvtárban tanulta. Harmadikuk – *Renegát* – nyelvét megtagadja, azaz életben maradása érdekében lemond nemzeti hovatartozásáról. Utóbbi, e „renegát”, az a közismert katonatípus – írja Hubay –, akit anyátlan-apátlan árva gyerekből érzelem nélküli gyilkológéppé tenyésztettek ki. A szerző maga is találkozott Tbilisziben ilyen katonákkal 1990-ben, akik ásóval vertek szét békésen tüntető tömegeket, s tankkal mentek keresztül az utca kövén fekvő embereken, gyerekeken.

Hubay megrázó drámája egy atombunkerben játszódik, egy ötcsillagos luxusszálló alagsorában. A nyelvét utolsóként beszélő Aleluja nevű asszony, kivégzésére vár.

Egy jezsuita pap lelki vigaszként megy az asszonyhoz; meggyóntatni „az utolsó szó jogán”. Titokban azonban bevallja Alelujának, hogy szereti a halott nyelveket, beszéli a latint, ógörögöt, etruszkot, és az arámit. Valójában nem a teológia, hanem a filológia hozta ide!

A Renegát nevű fegyőrről, a brutális és részeges besúgóról kiderül, hogy érti az asszony minden szavát – hisz renegát! Azonban senkinek sem árulhatja el – különben őt is kivégzik! Amikor az asszony meggyónja a papnak, hogy „egy magánál több asszony”, tehát áldott állapotban van, a jezsuita felháborodik: – Várandós asszonyt nem lehetne kivégezni – kiált föl a pap! A halálos ítélet csak egy emberre szól! – Amikor idehoztak, nem voltam várandós – feleli Aleluja! A jezsuita pap azonnal rohan „jogorvoslatért”: talán a kivégzéstől megmentheti az asszonyt! Amíg a pap intézkedik, hogy vigyék kórházba az elítélt nőt, Aleluja egyedül marad. S ekkor megszólal Renegát, s az asszonyhoz beszél az anyanyelvén: „Most boldog vagyok! Van remény! Többször gondoltam, hogy megszökök! Eltévedtem. Vezess haza Aleluja!

– Haza? Nekünk már nincs hazánk!

– Amikor beszélni kezdesz, van! Lehet, hogy a gondviselés akarta így, hogy amikor ketten vagyunk, vagy hárman, újrakezdhessük? Én ma éjszaka kivezetlek téged ebből a pincéből…”

A dráma két felvonása közé Hubay beilleszt egy érzelmes közjátékot; Renegát álmát. Megjelenik a színen (a kórházban közben „elvétetett”) Magzat, az álombéli szereplő, Renegát kislánya. Szakasztott olyan, mint édesanyja. Énekel. Azokat a dalokat, melyeket még az anyjának méhében hallott. Renegát magához akarja ölelni lányát, de csak az üres függönybe kapaszkodik. Eközben eltűnik az „álom” s felgördül a függöny; kezdődik a második rész. A tragikus végjáték!

A dráma Márk Evangéliuma verseivel zárul. A jezsuita pap, Patrick hangosan üvölti: (…) „Bizony mondom néktek, hogy el nem múlik ez a nemzetség, amíg meg nem lesznek mindezek (…) Az ég és a föld elmúlnak, de az én igéim soha el nem múlnak.”

A darab befejező mondatát, egy égi *hang*tól hallhatjuk: *„Amiket pedig néktek mondok, mindenkinek mondom: Vigyázzatok!”*

A drámát 2015. március 28-án Török Tamás rendezésében mutatták be Szentendrén „Ivancsics Ilona és Színtársai”. Szereplők:

Aleluja: Ivancsics Ilona.
Renegát: Almási Sándor
Patrik: Fábián Szabolcs

Elismerések

Az 1848-49-es forradalom- és szabadságharc évfordulójának alkalmából 2015. március 13-án kiemelkedő színvonalú munkája elismeréseként

dr. Hajnal Róbert
az Angyalföldi Szent László plébánia nyugalmazott plébánosa, az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye mester kanonoka

a Magyar Érdemrend Tisztikereszt polgári tagozat kitüntetésben;

kimagasló színvonalú munkája elismeréseként
P. Horváth László
író, drámaíró, költő és
Ruva Farkas Pál
költő, műfordító, újságíró, szociológus, a Nemzetközi Roma Unió alelnöke,

a Magyar Arany Érdemkereszt polgári tagozat kitüntetésben;

példaértékű munkájáért
Rezsnák Miklós
előadóművész, nótaénekes

a Magyar Ezüst Érdemkereszt polgári tagozat kitüntetésben;

magas színvonalú munkájáért
Alföldy Jenő,
József Attila-díjas irodalomtörténész, kritikus, szerkesztő és
Tarnai Kiss László
előadóművész, tanár, a Dankó Rádió vezetőszerkesztő-műsorvezetője

a Magyar Érdemrend Lovagkereszt polgári tagozat kitüntetésben részesült.

A 2015. évi Kováts Flórián-emlékérmet Juhász Judit

Kazinczy-, és Pethő Sándor-díjas rádiós újságíró vehette át a Magyar Művészeti Akadémia köztestületté válásában szerzett érdemeiért.

Valamennyiüknek gratulálunk!

Harangozó Ágnes

A Mauthauseni koncentrációs tábor

Ausztriában, Linztől húsz kilométerre épült ez a kisváros, amely mellett az Anschluss (1938) után az amerikai hadsereg felszabadításáig (1945) létezett a koncentrációs tábor. Működése alatt mintegy kétszázezer embert tartottak itt fogva, akinek mintegy fele itt lelte halálát. A hitleri birodalom ezt a férfitábort azzal a szándékkal létesítette, hogy a megálmodott hatalmas építkezésekhez követ termeljen, és egyúttal a háború hadifoglyainak elhelyezését biztosítsa.

Mauthausenbe 1938 augusztusában érkezett az első háromszáz fogoly, akik olcsó munkaerőként szolgáltak. Ők építették fel az első barakkokat, a tábor kerítését, az őrség körletét és hivatali helyiségeit, a fürdőt, a konyhát, a fogdát és a gyengélkedőt, ahol később a beteg foglyokkal végeztek. A következő évben az őrizetesek száma közel háromezerrel bővült. Az embertelenül nehéz munkakörülmények között dolgozó rabok ötven kilogramm fölötti súlyú gránittömböket cipeltek a kőfejtő aljáról a „halállépcsőn”

1943-tól bővült a tábor gazdasági funkciója és Mauthausen növekvő szerepet játszott a hadiiparban. A foglyok többsége a fegyvergyártásban is részt vett. A deportáltak legnagyobb része lengyel volt, de nagy számban érkeztek német, osztrák, francia, szovjet és jugoszláv csoportok is. Magyar zsidók többsége 1944-ben került ide.

A dokumentumok szerint több tízezer foglyot gázkamrában vagy kiméletlenségből és bántalmazástól kísért kényszermunka, az egyidejű éheztetés, alkalmatlan öltözet, valamint az orvosi ellátás hiánya következtében vesztette életét.

1970-ben nyílt meg a múzeum, melynek gyűjteménye folyamatosan bővül. A túlélőktől, illetve a leszármazottaktól szaporodnak a relikviák (levelek, apró használati tárgyak). A tárlókban korabeli tárgyak – fényképes igazolvány, sapka, lapát, golyó lyukasztotta tejes kanna, reflektor maradványa, csille – mellett interaktiv eszközök is segítik a mai látogatót. A csontsovány férfiakat az amerikai katonák fényképei/filmjei mutatják.

Számomra a legmegrendítőbb az a hely, ahol a fekete gránitpadlón kilencvenezer ember/fogoly nevét, nemzetiségét fehér betűk dokumentálják, melyek papíron lapozva is visszakereshetők.

Mauthausenben rekonstruált barakkok őrzik a borzalmak színhelyét. A föld azonban megújult, (mint annyiszor az évszázadok alatt) már csak különböző alakban készített szobrok/műtárgyak virággal körülvett szépsége utal a hetven év előtti megpróbáltatásokra. Üvegfal mögül nézhetjük az egykori kőfejtőt.

Jelenleg is bővítik a túlélőktől, illetve leszármazottaiktól előkerült relikviákkal (levelek, apró használati tárgyak) a gyűjteményt.

A Mauthauseni koncentrációs tábor látogatói több nyelvű, egyénileg használható beszélő hanghordozót kérhetnek (sajnos magyar változat nem volt!), így saját érdeklődésüknek megfelelő tempóban szemlélhetik a látnivalókat, a tárgyakat, dokumentumokat, melyben segítenek a digitális táblák is.

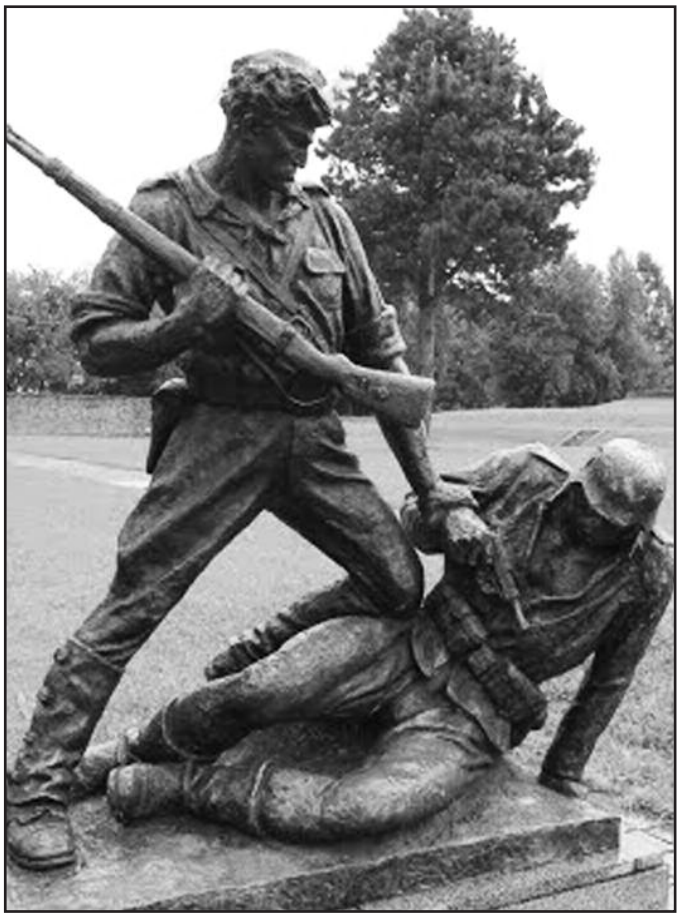

Mauthauseni „mementó”

Radnóti Miklós

RAZGLEDNICÁK

1

Bulgáriából vastag, vad ágyuszó gurul,
a hegygerincre dobban, majd tétováz s lehull;
torlódik ember, állat, szekér és gondolat,
az út nyerítve hőköl, sörényes ég szalad.
Te állandó vagy bennem e mozgó zürzavarban,
tudatom mélyén fénylesz örökre mozdulatlan
s némán, akár az angyal, ha pusztulást csodál,
vagy korhadt fának odván temetkező bogár.

1944. augusztus 30. A hegyek közt

4

Mellézuhantam, átfordult a teste
s feszes volt már, mint húr, ha pattan.
Tarkólövés. – Így végzed hát te is, –
súgtam magamnak, – csak feküdj nyugodtan.
Halált virágzik most a türelem. –
Der springt noch auf, – hangzott fölöttem.
Sárral kevert vér száradt fülemen.

Szentkirályszabadja, 1944. október 31.

Madarász Imre

Husz János máglyája – örök fényben

Kereken hatszáz esztendeje, 1415. július 6-án Konstanzban égették meg *Husz Jánost.* A konstanzi tűz a világtörténelem egyik leghíresebb máglyája lett, a *Jeanne d'Arcé* és a *Giordano Brunoé* mellett, illetve (időbelileg) között. Örökegyetemes jelképpé emelkedett. Azon túl, hogy a kínhalállal kivégzettet vértanúvá, hitvalló-mártír „szentté", a cseh nemzet és az emberiség hősévé magasztosította, sok mindent megvilágított. De volt, amit elhomályosított. A prágai papot, hitszónokot, teológust, professzort, rektort, „magisztert", nem csupán egyetemi értelemben mestert, a reformáció előfutárai, „kora lelkei", útmutatói közé szokták sorolni, *František Palacký* egyenesen „a protestantizmus alapítójának és kezdeményezőjének" nevezte ki, tény, hogy *Luther Márton* az egyik fő tanítómesterének vallotta. A katolikus egyház mint „főeretneket" ítélte el („haeresiarcha" feliratú papírkoronával a fején szenvedte el a máglyahalált). A csaknem pontosan egy évszázaddal később, 1517-ben elindult lutheri reformáció felől nézvést a konstanzi zsinaton megszületett kiközösítő halálos ítélet a félelmetes jövő, az egyházszakadás réme elleni előharcnak tűnhetett. S e máglya még mennyi mindent elindított! A husziták és a keresztesek közti hosszú, véres háborúkat, de békésebb és maradandóbb fejleményeket is. A „huszita irodalom" a cseh irodalom külön fontos fejezete, ahogyan magának Husz Jánosnak az irodalmi munkássága, életműve is külön fejezetet és az alapító atyának kijáró elismerést kap a cseh irodalomtörténeti szintézisekben (nálunk *Szalatnai Rezső* vagy a *Hankó Ludmilla–Heé Veronika* szerzőpáros könyveiben). Így lett – Szalatnait idézve – „Husz a cseh történelem múlhatatlan jelképe, legfőbb tradíciója, egy nemzet önmagával történő azonosulásának kánonja", illetve – Heé Veronika szavaival – „a nemzeti, sőt európai jelentőségűvé nőtt vallási reformmozgalom központi alakja". Messzeható kisugárzásának, szerteágazó hatásának jelenségei közé tartozik olyan furcsaság is, hogy a későbbi fasiszta diktátor, az akkor még (1913-ban) szabadgondolkodó, szabadkőműves-szimpatizáns szocialista és antiklerikális Benito Mussolini is írt róla könyvet *Igazmondó Husz János* címmel.

Magyarországon, a földrajzi szomszédság és a szoros politikai-történelmi kapcsolatok okán, Husz és a huszitizmus hatása különösen erős volt, amit a *Jan Hus* név „magyarosítása" is jelez. Husz kivégzésének legnagyobb felelőse *Luxemburgi Zsigmond* magyar és cseh király, majd német-római császár volt, aki menlevéllel is megerősített ígéretét, miszerint a zsinatra tanait kifejteni és megvitatni meghívott Husznak nem esik bántódása, gyalázatos árulással megszegte, mi több – amint az Palacký alapművéből, A huszitizmus történetéből is kiderül – az „eretneket" az ő parancsára égették el elevenen. Zsigmondnak nagy királlyá és nagy császárrá válnia nem sikerült, nagy szószegővé és nagy gyilkossá azonban igen: Husz elárulása és megöletése elhomályosította birodalmi fejedelemsége ragyogását, a mártír máglyájának füstje beárnyékolta minden uralkodói tettét. A *Budai Nagy Antal*-féle 1437-es parasztlázadás – mint arra *Gombos Ferenc Albin* 1898-as monográfiája rámutatott – jórészt huszita színezetű volt, jóllehet a történetírás

Husz János megégetése

a pártállami korszakban a felkelés osztályharcos jellegének hangsúlyozásával teljességgel háttérbe szorította a harcok vallási vonatkozásait. Irodalmunkban Husz sorsa főként drámákat ihletett: *Háy Gyula* kétségtelen főművét, az *Isten, császár, paraszt*-ot 1931-ben, *Németh László* talán legszebb történelmi színművét a *Husz János*-t 1946-ban („A király azt reméli, értelmes leszel. – S én más királyt remélek, túl a lángokon.") és *Sánta Ferenc* drámai „vitaregényét", *Az áruló*-t, illetve belőle készült darabját, az *Éjszaká*-t 1968-ban. *Passuth László* történelmi regényben állított a lektűrnívót messze felülmúló szépirodalmi emléket Luxemburgi Zsigmond főbűnének, „semmivel sem menthető", „uralkodói becsületét elvesztő" vérbűnének a *Tört királytükör*-ben 1974-ben.

A csehek az idei Husz évben számos rendezvénnyel tisztelegnek népük alighanem legjelesebb és leghíresebb fiának, de Európa-szerte megemlékeznek róla. Hazánkban a Dózsa-parasztháború ötszázadik évfordulójának fiaskója után méltó emlékezéshez vérmes reményeket aligha fűzhetünk.

„A zsarnoki kormányzat meghatározása: a dolgok olyan rendje, amelyben a fent lévők aljasok, a lent lévők lealjasítottak."
Chamfort

Nádasi Katalin

Egy zománcműves remekei

A solymári Művelődési Házban szervezett irodalmi est után a színházterem előterében **Stekly Zsuzsa** tűzzománc kiállítását láttam. Korábban leginkább apró tárgyakat, ékszereket és parányi képeket szemléltem tűzzománcból, vagy azzal díszítve, de erősen élt emlékezetemben egy internetes élmény is: egyik orosz cár csodálatos tűzzománc teáskészletének képei, amelyek pompás színeikkel, gyönyörű mintázatukkal és formáikkal egyaránt lenyűgöztek.

Átjárt valami felemelő, könnyűséget, a lélek szabadságát adó érzés. Annyira erős volt rám a képek hatása, hogy emlékezetből szeretnék mesélni róluk, megosztani azt, ami a szívemben maradt belőlük. A szakrális témákat, bibliai történeteket különösen ismerő, értő, és azokat csodálatosan emelkedett, mégis bensőségesen emberi, szeretetteljes módon megformázó ember életszeretete, életbölcsessége, tisztessége és nagyszerű látásmódja átjárja a néző minden sejtjét.

Az *Anyám ablaka* című kép szíven talált. A szép, íves, barna ablakkeretben törékeny, karcsú, halvány orchideák nyújtózkodtak lehelet finoman, s tették azonnal nyilvánvalóvá az alkotó viszonyát Édesanyjához. Magasan, a fal tetején egy hatalmas falióra-formán jelenítette meg *Történelemóra* című képén, történelmünk meghatározó személyeit és döntő pillanatait, majd egy bensőséges hangulatú alkotás következett, *A nagyi szundikál* című, a hintaszékben édesdeden alvó idős asszony jelezte az alkotó emberek iránti nyitottságát és szeretetét. Egy kicsi kép mellett: barátságos könyvtárszobában fiatal lány ült könyvvel az ölében, és mereng azon, amit az imént olvasott. Színeiben, könnyed vonalaiban tökéletesen tükrözte azt a fesztelen, meghitt hangulatot, amit az olvasás jelent nekem. Két virágkompozíció,

Stekly Zsuzsa: Afrikai ibolya

Stekly Zsuzsa: Őrangyal

a *Katalin csokra* és a *Flamingóvirág* szinte húzott magához. De hamar elszólított a *Bíbor Madonna.* A valóban bíbor köntösbe bújtatott szép, és még boldogságos kis Madonna, fénylő tekintetét az enyémbe fűzte, karján a kisdedet, mintha egy ölelésre nekem nyújtotta volna, s másik kezében fűszeresen ontotta illatát egyetlen szál hófehér liliom. Csipkeszerűen áttört, hátulról megvilágított kép következett (talán egy városrész), melynek meleg színei és lágy formái emlékezetemben elbitorolták a tartalom helyét. Emléknaplómban *A magyar Szent Család* című alkotás következik, amelytől a lélegzetem is elállt: csodásan kimunkált, súlyos kupola, vagy baldachin alatt áll egyszerű és póztalan tartásban történelmünk három, talán legnagyobb alakja, örökös tiszteletet és hálát érdemlő embere: *Szent István király, Gizella királyné*, s közöttük középen a nemes lélekké csiszolt, ám fájdalmasan korán elvesztett, liliomos *Imre herceg*. Stekly Zsuzsa elérte, hogy ebből az egyszerű kompozícióból mégis sugárzik az óriási felelősséget viselő királyi emberpár ereje, de egyúttal végtelen alázata is, az egyetlen vezérelv, amely alatt életen át bírni lehet egy hatalmas ország minden gondjának terhét, makacs kitartással, olykor roskadozva, de mindvégig bölcsen és emberül. Biztonságban voltam velük, s szerettem volna, hogy mindig így legyen.

Egy másik mű talán azért szippantott szinte magába, mert valamelyest folytatása volt az iméntinek: az ifjú Imre herceg térdel, s néz fel a magasból reá tekintő *Szűz Máriára*, gótikus keretben, fehér liliomokkal körbevéve. A kép azt az érzetet keltette, hogy Imre, a jövőbe nézett, ahol a Szűzanya megnyugtató, hívó szeretetét látta, s talán ezért ment nyugodt lélekkel a számára rendelt úton. Mintha az édesapja által Máriának ajánlott ifjú herceg egyetlen, szelíd törekvése az lett volna, hogy minél előbb megérkezzen hozzá. A kompozíciót áthatja a fehér liliomok tisztasága, és egyben bódító illata, mely szinte átöleli, és viszi célja, az örök biztonság felé az ifjút.

A *Bárka* számomra nem csak az özönvíz egyszeri

eseményének emlékezete, hanem az emberiség örökké viszontagságos létezését is szimbolizálja. Azt, hogy amíg szeretett otthonunk, ez a Föld nevű kis bolygó létezik, és amíg élet lesz rajta, állandó harcban és erőfeszítések között, bukdácsolva, de mindig egymást segítve kell/ene élnünk. S a reményt, hogy mindig lesz egy bárka…

A *Mai Madonna* című kép egyszerűségében is erőteljesen hirdeti az élet folyamatosságának szeretetteljes pártolását-sürgetését. Egy csecsemőjét szoptató fiatal anya fejét, e hétköznapinak látszó tevékenység közben fénylő glória övezi, a halhatatlan élet dicsfényeként.

Nyugalmat, békességet, a természet háborítatlan szépségét megörökítő képek emlékeimben a horvátországi Jelsa világát idézik, ahol az alkotó szereti a pihenés napjait tölteni. Az idő, valamikor a békesség korában megállt ezeken a vízparti házat, parkot, tavat, felhőt, ezüst olajfákat vagy kicsi kápolnát ábrázoló képeken.

A *Himnusz* számomra a korona Zsuzsa eddigi életművében. Ezt a nagyméretű alkotást nemcsak átjárja a teremtés, a lélek, az ember és a természet szépségének dicsérete, hanem ontja magából az életörömöt, a létezés végtelenül egyszerű, eredetében mégis megmagyarázhatatlan titkát, misztikumát, igéző gyönyörűségét. Nem az öt kisebb egységből álló kép egyes részletei ragadtak meg, hanem az a teljesség, amit együttesen képviselnek, az a gondolat, amelyet az egész látvány sugároz: a teremtett élet iránti elragadtatás.

Ahogy néztem fájdalmas nosztalgia ébredt bennem, amiért már kifelé tartok ebből a mágikus csodából, s közben elemi erővel tört fel a meggyőződés, hogy az élet – ha megismételhetetlen is – örök. Mint Zsuzsa legtöbb művét, ezt is, úgy fogja körbe a gyönyörűen megmunkált, egyszerűségében tökéletes, elegáns, angyalszárnyat formázó keret, mint egy ölelés. Ő a szentek és szentségek, legendák megörökítője, vagy inkább újraálmodója.

Stekly Zsuzsa tehetsége a hit, a szellemi és a fizikai szépség és tisztaság, a szeretet új életre formázója, eszmények hirdetője, a lelki emelkedettség igénylője, igenlője.

Kassai Franciska

BIRTOKLÁS

Nem mondhatsz magadénak semmit, senkit.
Idővel elveszítesz mindent és mindenkit.
Mondhatod még: házam, ruhám, feleségem, férjem…
Kamatos kamatra kölcsönbe megkaptad.
Elmállik a házad, rongyolódik ruhád,
Szeretteid halnak.
Egyedül az a tiéd, amit gondolsz
– ne gondolj akármit.
Egyedül az a tiéd, amit érzel,
s ezzel a kettővel a világ
összes kincse hidd el, hogy nem ér fel.

A költő 2011-ben megjelent *Fénykoszorú* című kötetéből.

Sz. Tóth Gyula

Tanári notesz (kézirat részlet)

Magyar-olasz vegyes. Válogatott: Hungaro-Italovox. Ismét jó csapat jött össze a Radnóti utcában. Műsor: **Kaiser László** válogatott versei olaszul: *Lángok, tüzek között – Fra fiamme e fuochi*. A kiadó, a házigazda szerény büszkeséggel vállalja a költő szerepét, és konferál. *Madarász Imre* méltatja a szerzőt, a fordítót, a fordítást. Fontosnak tartja a magyar irodalom idegen nyelvű megjelenését, a magyar líra olasz verzióját különösen nagyra értékeli. Megszólal a fordító, *Baranyi Ferenc*. Röviden beszél a műfordítás nehézségeiről, arról, hogy vajon az anyanyelvű költő lehet hiteles fordító, vagy magyar költő is készíthet szép műfordítást. Komoly szakmai vita ez irodalmi berkekben, van rá ilyen, s olyan, jó és kevésbé jó megoldás. Saját verseinek idegen (német, angol, olasz) nyelvű átültetéséről hoz példákat. Humorosan eleveníti fel a saját olasz nyelvi próbálkozásait. „Hülyéskedéssel" kezdődött. Néhány egyetemista cimborájával játszottak a szavakkal, nyelvi leleményekből sorokat, strófákat rittyentettek. Kezdtek belejönni, még tetszetős dolgok is kisültek a játékból, amiből aztán műfordítás kerekedett. Élvezzük, értjük, de nem tudnánk utána csinálni. Kedves élménnyel zárja: 2006-ban, amikor Olaszországban irodalmi díjjal jutalmazták a Kaiser-versek olasz változatait, bizony grappával ünnepelték meg a helyszínen.

És irány Sorrento: következik *Sorrento költője*. *Tasso életregényét Madarász Imre* mutatja be. Ékesen szól a szerzőről, **Tusnády László**ról, a hatalmas, következetes munkáról, mely egy gazdag alkotói pálya újabb csillogó darabját reprezentálja. Imre, jó szokása szerint, színes irodalomtörténeti tablót húz fel, Tassóról, koráról, és kapcsolódóan Itália jeles alkotóiról, Dante természetesen nem maradhat ki. De a gondolatok fonalát a magyar művészek, fordítók munkái felé is gombolyítja. Nagy ívet rajzol fel, összefogva a szálakat, magasra emelve a figyelő publikum igényes érdeklődését. Ha értékekről van szó, szenvedélyesre vált. Az alkotómunkáról, titkairól a szerzőt kérdezi. Tusnády professzor érdekes előadásából megtudjuk, hogy tulajdonképpen nincs titok. Van viszont alapos kutatás, széles műveltségi ismeretrendszer, elkötelezett, alázatos figyelem a művész és művei iránt. Tusnády László felkereste azokat a helyeket, ahol Tasso élt, járt Sorrentóban, megpróbálta beleélni magát a helyzetbe, felidézni a hely szellemét. Ehhez már kell invenció, beleérzés. És talán ez mégis a titok, amikor a szerző azonosul művével, és újat alkot. Szeretem a professzor előadásait, világosan tereli a gondolatokat, színes tudását időpontokkal, helyekkel, helyszínekkel, szereplőkkel, művekkel jelöli be, melyek között jöhet a cselekvés, az érzelmek, a hallgató nem keveredik el. Magánbeszélgetésben is kedves, egyszerű, őszinte mosolya, nyílt gesztusa a partnernek szól.

A nagy rohanásban, a főváros építkezésekkel zsúfolt zajos életében kis felüdülés, ha nem is Sorrentóban, a csodálatos félszigeten, ahol a dalszövegek szerint szép és bölcs a tenger, és kék az ég. És boldog emléket őriz, aki járt már arrafelé. Jó hangulatú beszélgetés kerekedett, vörös és fehér borral koccintottunk egymás egészségére.

2015. április 26.

Tóth Csaba

Vasi kiállítások

Február végén nyílt a *kőszegi Jurisich vár* impozánsan felújított Lovagtermében, a 2002-óta a városban élő **Erwin Birnmeyer** festőművész kiállítása. A német művész *1926-ban született* (!) Münchenben, eredetileg zenei pályára készült, azonban 1944-ben behívták katonának és rögtön az orosz frontra került, ahol hadifogságba esett. Öt évet töltött kőbányában, zongoraművészi álmai ezzel meghiúsultak. Hazatérése után 1950-54 között Münchenben *Hans Sedlmayer*nél művészettörténetet tanult, mellette a helyi Képzőművészeti Akadémia növendéke is volt. Később vendéghallgatóként Rómában, Firenzében és Milánóban tanult.1956-tól Athénban, majd 1958-tól Isztambulban tanított. 1963-ban visszaköltözött Németországba, Kaufbeurenbe, és édesapja megüresedő rajztanári állását töltötte be 1986-os nyugdíjazásáig. Ezt követően csak a festészettel foglalkozik. 2000-től Magyarországon él, Balatonalmádiból Kőszegre költözött, ahol megismerte a város híres, már elhunyt festőművészének, *Bartha László*nak életművét. A Kőszegi Művészeti Egyesület alelnökeként bekapcsolódott a határszéli város művészeti közéletébe. Bartha alkotásaiból több emlékkiállítást is szervezett. A korábban Hans Sedlmayer tradicionálisan

Erwin Birnmeyer alkotása

figurális nyomdokain járó Erwin Birnmeyer Bartha hatására nonfiguratív művésszé vált, hogy folytassa a Kőszegen megszakadt lírai absztrakciót. Ez a váltás közvetlen környezetét is meglepte, hiszen az alkotó (aki az olasz, görög

Dallos László: Esernyő (fotó:Garas Kálmán)

és török nyelv után a magyart is jól megtanulta) közel egy évtizede nem szerepelt önálló kiállításon. Erwin Birnmeyer Bartha László méltó utódjává vált, Kőszegnek ma is van nagy formátumú absztrakt művésze!

A *Répce Galériában* március közepétől láthatták az érdeklődők **Dallos László** szombathelyi fotóművész *„Önretró”* című kiállítását, ami válogatás volt életművéből. Vasváron született 1946-ban. A Savaria Fotóklubban indult pályája, 1981-től tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének és a Magyar Fotóművészek Szövetségének. Évtizedek óta meghatározó személyisége a megyeszékhely fotóművészetének. E sorok írójával közösen hozták létre Szombathely első nonprofit galériáját, az *Utcagaléria*t, ami a rendszerváltozás előtti fél évtizedben a legprogresszívabb és egyben legnépszerűbb galéria volt, elsősorban fiatal kortárs képző- és fotóművészeknek adott első nyilvánosságot.

Következetesen fekete-fehér fotográfiáira az átgondoltság, a tiszta képi dramaturgia, a purista eszköztelenség, és a technikai igényesség (az utóbbi kettő közt csak látszat ellentmondás feltételezhető) a jellemző. Művészetéről így fogalmaz: „… élményeim vizuális élmények, rebbenésnyi rácsodálkozások, talán egyszeriek, önmagukban és esetlegességükben is szépek.” Dallos László „egész lényével akar fényképezni”, talán valami ilyesmi az abszolút fotográfia.

A Répce Galéria másik kiállítása szintén említésre méltó, hiszen az 1990-től Pápán élő **Ughy István** festőművész mutatta be legújabb műveit. Ughy István nevét a magyar közönség 1984-ben ismerhette meg, amikor a Kriterion Könyvkiadó megjelentette szülővárosa Székelykeresztúr középkori és reneszánsz kályhacsempéinek motívumait. A könyv társszerzője, rajzolója Ughy István volt.

A korabeli kályhacsempék archaikus képi, ikonográfiai világa ma is kulcs Ughy István művészetéhez, hisz festészeti nyelvezetében ezt az ősi képi világot folytatja. Mitikus, balladisztikus képnyelve az örök emberit jeleníti meg színpadszerű képekben, a tragikusan szépet, a drámaian felemelőt, a közösségi tudatot és a kollektív tudattalant. Az expresszív, szinte gesztusfestészeti külső, a gyakran alkalmazott szürrealista montázstechnika az örök tartalmak mai korra fordított üzeneteit hordozzák, napjaink kibékíthetetlen ellentéteivel, konfliktusaival együtt. A répcelaki kiállításon több kép a torockói látványélményből táplálkozó örömfestészetről tudósított, a lélekben máig fiatal mester tanúbizonyságaként.

Április közepén a szombathelyi *Smidt Múzeum* adott helyet a *Matula Péter* által életre hívott *„Jézus élete”* vándorkiállításnak, **Aknay János, ef. Zámbó István** és **Tábori Csaba** festőművészek képciklusainak. A régi múzeumépület angol vörös színű kis termeiben a festmények személyes közelségbe kerültek a nézővel, a melléjük kihelyezett evangéliumi idézetekkel betöltötték *Kempis Tamás* üzenetét: *„Legyen azért legkedvesebb foglalkozásunk a Jézus Krisztus életéről való elmélkedés.”* A három Pest megyei képzőművész mostani festménysorozata részben folytatása korábbi munkásságuknak, részben el is tér tőlük. *Gerber Pál* festőművész fogalmazta meg a szükséges korrekciót, amit a kortárs művésznek klasszikus téma esetében meg kell tennie:

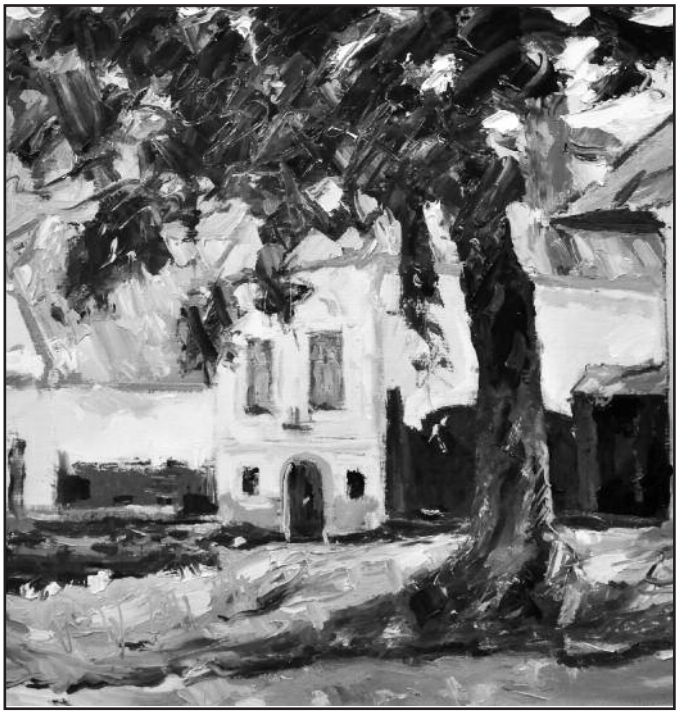

Ughy István: Utcarészlet (fotó:Garas Kálmán)

el kell hagyni a tolakodó egot, a ködösítést, a magasabbrendűségi tudatot, a pozőrséget, a gondolkodásbeli sztereotípiákat, az önkritikahiányt, a szellemi korlátozottságot és végül a cinizmust. Mindhárman „kidobták e ballasztokat” léghajóikból, így művészetük magasan szárnyal. Aknay János a rá jellemző klasszikus szentendrei festészeti hagyományhoz, szinte kollázsként társította az *Üdvtörténet* figurális jeleneteit, ef. Zámbó István lecserélte megszokott jelképtárát, elhagyta ironikus hanghordozását, művei szerzetesi

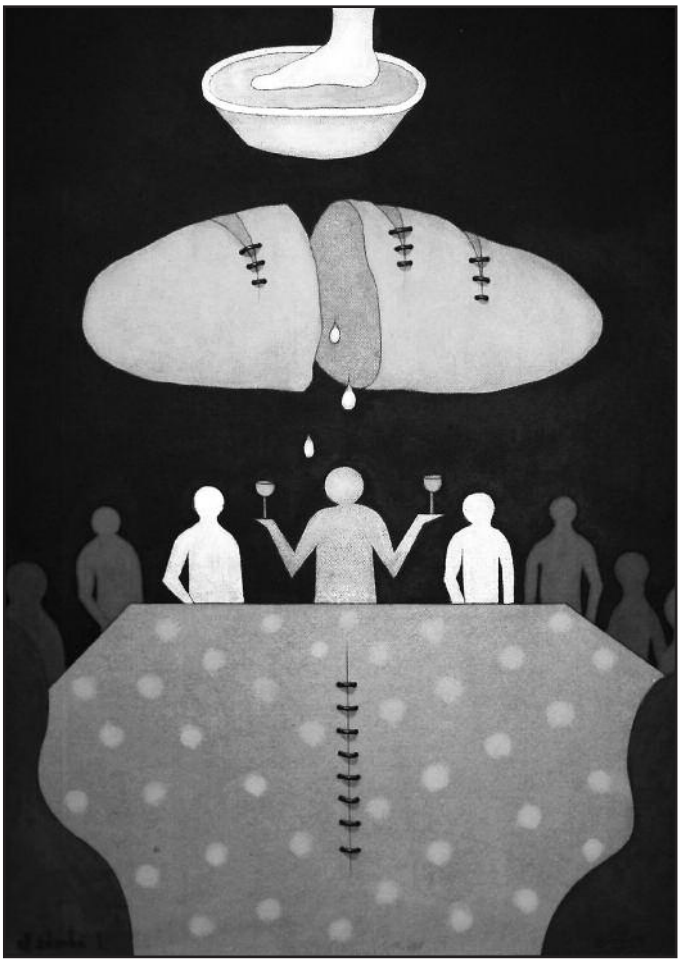

ef.Zámbó István: Utolsó vacsora – lábmosás (fotó:Garas)

komolysággal hatnak. Tábori Csaba nagyméretű, huszonegy képből álló, *Kondor Bélát* megidéző keresztinstallációja, furcsa, tradicionálisan modern „ikonarcúságával”, ugyanakkor kaleidoszkópszerű motívum-sűrítésével drámai erővel hat a tárlatlátogatóra. A „Jézus élete” képsorozatot már több helyütt bemutatták az országban, sőt külföldön is, de a szombat-

Tóth Sándor

VÉDETTEN – VÉDTELENÜL

Nyújts kapaszkodót senyvedő fenyő

Neked szól a kérés, ki tudod,
mit jelent védtelenül élni

Rigó csöppen ágbogadra, névrokon
elveszők sűrű soraiban. Puskacső, vijjogó
nagymadár. Háborúzhatsz békéd
fegyvereivel

Így vagyunk bekerítve –
mégis biztosabban mindazoknál,
kik vélik: segítségük
ha sunyin nyújtják karjukat

Bak Rita

Radnai tűlevelű ünnepe

Radnai István 1939-ben született Budapesten. A gazdasági élet különböző területein dolgozott. Az 1970-es évek elejétől verseit, prózáit rendszeresen közölték folyóiratok, hetilapok. 2009 óta folyamatosan jelentek meg írásai antológiákban is. *Bűnkehely* címet viselte első verseskötete. A következő évben *Valahol* címen novellái láttak napvilágot, melyet a *Tilalmak kertje,* majd *Világtest a látható fényben* című könyve következett.

A *Tűlevelű ünnep* kötete meghökkentő, felkelti az olvasó figyelmét. Ebben segít az illusztrátor, *Ádám Zsófia* is, aki igen érzékeny, újszerű grafikáival társul az írások alapgondolatához. A kötetcím egyrészt eszünkbe juttatja a Karácsonyt, amely mégis kissé fájó, hiszen tudjuk, hogy a szeretet ünnepe nemcsak szép, meghitt pillanatokat tartogat, hanem fájdalmas emlékek is előtörhetnek ilyenkor a tudatból.

Lászlóffy Csaba a kiadvány előszavában a következőképpen fogalmaz: „A hagyományos motívumok használatát kimerítve vagy megunva, a szerkezeti (sőt: gondolati) lekerekítettség, az olvasó befogadókészségének igénybevétele mellett a költő merészebb, spontán belső ingerekre reagál. Ámde legtöbb esetben – történelmi és társadalmi kihívások, a lebontott vagy feldarabolt-felrobbantott térnek és időnek az emberi morálra gyakorolt kockázatai elől sem zárkózik el.”

Már a tiltott zászló című ciklusban is érzékelhetjük, hogy a lét, az élmények sodró erejűek Radnai István költészetében. Mindez látomásos tájversekben jut kifejezésre, mely *Tornai József* költeményeihez teszi hasonlóvá. A vallomásos áradás és a látomásos képek több példáját is megtalálhatjuk. A *Kaland totemállatokkal* című írásából idézek: *„Ilyenkor rémeket zúg a tajga/ horkolása északi szél szívet tépő/ százados törzsek dőlnek egymásra/ gondold meg, majd félszázad az egyik/ s a viháncolásban százra kiegészül/ száz nevetés erdősikoly örök fagynak/.”*

Tárgyias vers az *Álmatlan tárgyiasság*: *„síkos estében egyetlen tárgy/meleget laptopom áraszt/szempillám le-lecsúszik/de korán felpeckeli a hajnal/.”*

A társadalmi problémák sem idegenek Radnai Istvántól. Az *Idill mint Velencében a San Marcon* című versében Európa-kritikája jelenik meg.: *„tereinken agresszív galambok/ odasz..... mint sok hajléktalan/ a híd alatt a fal mellett klórmész/ az sem teszi elviselhetővé az életet/.”*

Radnai költészetére – *Bertha Zoltán* szavaival élve – jellemző hogy *„változatos műveltségforrásokból fakadó (magyar és világirodalmi alkotók hanghordozására és témáira parafrazeált) nyelvjátékos, olykor üdén rímes-ritmikusan villódzó hangzatok (Heine, Whitman, Baudelaire, Rimbaud, Pessoa, Csokonai, Kosztolányi, Juhász Gyula, Szabó Lőrinc, Nagy László, Marsall László, Lászlóffy Aladár, Lászlóffy Csaba, Tóth Éva, Balla D. Károly, Payer Imre és másoktól veszi mottóit)… majd korszerű poétikai formákkal és mintázatokkal tudósít egy élénk önkifejezéssel élő költői szellem egyszerre »pokoljáró« és magasra ívelő útjáról.”*

A *Lándzsás fenyőgallyak* ciklusában is megfigyelhetőek a látomásos, vallomásos költemények. *A kávé előtt* című versében így fogalmaz: *„emberlétem rekeszei az egyik csak emészt/ hiszen a béka agy nélkül is él/ a másik sublótfiókban ül az agy/ mely egész nap nem hagy békén/”.*

A *Mariska néni fénykörében* című vers zsáner. *„üveg mögött kis rézvirágban ül/ a lámpabél füstje alig s örül kire vetődik halovány sárgán/ jaj kiásott agyag alatt túl a márgán/.*

A kötet egyik fejezetében a testi szerelem gyönyöre mellett a kozmoszig tágítja a költemény terét.

Írásaiban megtaláljuk a groteszk elemeket is: a képalkotásban, a gondolatiságban össze nem illő képek jelennek meg, ugyanakkor nem a komikus, hanem a tragikus esztétikai minőség dominál a versekben. Ez figyelhető meg például az *Arkhimédész fixpontja után búsul* című költeményben, mely *Payer Imre* verssoraihoz kapcsolódik: *„mintha a levegőtlen űrben/ mintha kívülről önmagunkat/ mintha a paradicsom/ pirosan elgurul tehát elveszett/. .. a repülő hanyatt vágja magát/ hipnózisban valóban emberek/ vagyunk vagy az ágaskodó majom/ csak a föld nemi szerve/.”*

Az üres tanterem címet viselő ciklusban az életvégi kiüresedést, hiányt

Radnai István

hangsúlyozza, például az Óvatoskodó látogatások című versben: *„vérfényű sugáron elcsúszom/ kávém a síkos parketta csíkján/ kilötyög végtelen hosszú úton/ az éber figyelem felé csínján/.”*

Összefoglalva: Radnai István költészetében a történelmi, a közéleti és a filozófiai témák is helyet kapnak, csakúgy mint a zsánerképek.

Egy-egy versében a társadalmi-politikai, a létfilozófiai távlat is megjelenik, s egyben a személyes alanyiság is.

Bertha Zoltán elemző humanizmusként jellemzi Radnai István költészetét *„ Táguló élményszférák és színesen vibráló üzenetek érzékletessége közvetíti a személyiség intim hangulataitól a jelenkor társadalmi nyomorúságain keresztül a történelmi létvesztés súlyos válságáig mindazokat az egzisztenciális jelentőségű sorstapasztalatokat, amelyek a ma emberét meghatározzák. „*

A 2015. április 8-án az Erzsébetvárosi Közösségi Házban szervezett Költészet Napi könyvbemutatón elhangzott méltatás szerkesztett, rövidített változata.

KILENCVEN

kisebbség mindkét hazában
nyelvünk oszlopfőin virágok
érdek hatalom ünnep
hamis dallam kese húrokon

billeg a fundámentum

(*Radnai István – Szilánkok)*

Perlekedő ének

Dinnyés József, az ismert előadóművész, „daltulajdonos" a Költészet Napja küszöbén meglepett azzal, hogy jó néhány újabb versemet is megzenésítette, és úgy döntött, hogy zenés CD-t jelentet meg, melynek találóan a *Perlekedő ének* címet adta. Kérésére költeményeim egy részét magam olvastam fel stúdiójában.

Talán nem tűnik szerénytelenségnek, hogy ugyancsak erre az ünnepi alkalomra jelentetem meg a *„Lángok, tüzek között"* című verscsokrom második kiadását.

Néhány évvel ezelőtt *Baranyi Ferenc* fordította olaszra verseimet, mely kötetben azok két nyelven szerepeltek.

Kaiser László

Éppen abban az évben Olaszországban érdeklődés mutatkozott a kétnyelvű versek iránt, így egy meghirdetett pályázatra elküldtem könyvemet. Meglepetésemre Lombardiában átvehettem a nemzetközi *Brianza-díjat*. Több európai alkotó dicsekedhet már ezzel az elismeréssel. Többek között Baranyi Ferenc és *Czigány György* is birtokosa a megtisztelő címnek. A világhírű angol Nobel-díjas drámaíró *Harold Pinter* is a kitüntetettek közé tartozik.

Kétnyelvű verseskötetem nagyon gyorsan elfogyott, ezért döntöttem úgy, hogy második kiadásba ez alkalommal újból közreadom.

Kaiser László

Kaiser László

JÓ EZ ÍGY

Talán mégis jó ez így,
jó nekem, mert végleges,
azt hittem, hogy elhagyott,
s mégis mindig megkeres.

Megkeres és itt marad:
vonz engem a fönt és lent,
tudom én, hogy jó ez így,
s érzem most a végtelent.

Jó ez: ettől én vagyok,
más már nem is lehetek,
s velem vannak társamul
galambok és vérebek.

MINT A BOZÓTHARCOSOK

Mint a bozótharcosok,
önmagunk kommandósaként,
ugrásra készen mindig:
mikor jön a támadás,
mikor lesből az,
akiben bíztál eddig.
Mint a bozótharcosok,
csak topogsz helyben,
még nem elesetten.
Reménykedsz, mint kommandós
a biztos össztűz előtt.

Vásárhely mecénása

Kenéz Heka Etelka a dél-baranyai Vörösmarton (Horvátország) született, később a Bácskába, Monostorszegre (Szerbia) költöztek. A család mindent megtett, hogy Etelka magyarságát megőrizze, így tanítói képesítést a szabadkai magyar nyelvű tanítóképzőben szerezhetett. Érdeklődésének középpontjában a zene, a színház és a társművészetek álltak. Rendszeresen énekelt az újvidéki rádióban, és operett szerepeket vállalt a színházban. *Markovics Margit* operaénekes magánnövendékeként gyarapította ismereteit. 1970-ben Bécsbe költözött, és a Raimundtheaterben alkalmi szerepeket vállalt. Később három évig Dániában vendégszerepelt. Amikor 1974-ben Magyarországon járt – egy véletlen folytán – ismerte meg

Kenéz Heka Etelka

Kenéz Ernő operaénekest, aki hamarosan feleségül vette, és az osztrák fővárosban éttermet nyitottak, melyet harminc éven át sikeresen működtettek. A vendéglátóhely a hungarikumokat kedvelő művészek találkozóhelye lett.

Kenéz Ernőt 1997-ben gyógyíthatatlan betegség támadta meg, és akaratának megfelelően költöztek szülővárosába Hódmezővásárhelyre. Férjét egy esztendő múlva elveszítette, de ő azóta is hűséges lakója a településnek. Mióta magára maradt folyamatosan jelennek meg szakácskönyvei, versei és prózai írásai. Saját, és férje kedvelt dalaiból CD-t jelentetett meg. Bőkezű adományaival mecénása a helyi intézményeknek, és a határon túli magyaroknak.

„Béla cigány"-nak, a Fekete Sas fogadó prímásának az emlékét bronz domborművel örökíttette meg. A Bethlen Gábor Gimnáziumban Kálvin szobrot, az iskola falán pedig Kenéz Ernőnek, aki hajdan az iskola tanulója volt, emléktáblát állíttatott. Lakóházán, ahol Ernő életének utolsó évét töltötte, nemcsak az ő, hanem nagybátyja *dr. Hódi András* jogász domborművét is elhelyeztette.

Kenéz Heka Etelka adományait környezete, és a város vezetése is nagyra értékeli. Több szociális intézmény oklevéllel mondott köszönetet gesztusaiért. A múlt évben a *Szent György lovagrend tagjává* fogadták. A Hódmezővásárhelyi Önkormányzat ez év márciusában *Pro Urbe-díjjal* ismerte el kulturális misszióját.

Geröly-Bársonyi Hilda

Bánfalvyék alkotásai

A Bánfalvy név ismert a művészvilágban. Pályafutásuk évtizedekkel ezelőtt kezdődött és nevük összefonódott a művészetekkel.

Veronika művészi látásmódját a családból hozta. Ott tanulta meg, hogy nemcsak nézni, hanem látni kell és nemcsak szemmel, szívvel is. Vonzódása az irodalomhoz, színházhoz innen ered. Iskolai évei alatt a Nemzeti Színház volt a grundja.

Tevékenységét szövött, csomózott, varrt faliszőnyegek készítésével kezdte. Később érdeklődése a babákra terelődött. Ismert színészeket örökített meg kedves szerepeikben. Többek között *Darvas Ivánt, Garas Dezsőt, Ruttkai Évát, Töröcsik Marit,* vagy *Gobbi Hildát.*

A *Macskafogó* című rajzfilm figuráit babákba álmodta és tizenegy alakját a Hétvégi Galériában kiállította. Sikerének bizonyítéka, hogy valamennyit megvásárolták.

1983-ban a Magyar Nemzeti Galéria nemzetközi karikatúra kiállítást hirdetett. Megmérette magát. Sikeréről *Czigány Judit*tól kapta a hírt, aki örömmel újságolta, hogy munkáját látta a televízióban. Ezt a versenykiállítást a Magyar Nemzeti Galéria éveken keresztül meghirdette. Veronika mindannyiszor nevezett, s díj nélkül sohasem tért haza.

Kincses Veronika szeretett volna egy Bánfalvy babát, mely *Puccini: Pillangókisasszony* című operájának Csocsoszán szerepében örökíti meg. A mű sokára született meg, mert meg kellett várni azt a pillanatot, amikor az énekesnő szereplése megihlette az alkotót.

Figurái megtalálhatók Japánban, Németországban (a Watterhauseni Babamúzeumban), Olaszországban és Svédországban is.

A Bajor Gizi Színészmúzeum őrzi Ruttkai Éva figuráját is *Csehov: Három nővér* című darabjának jelmezében.

Bánfalvy Veronika ma már számítógépen dolgozik, felfedezte, és szívesen alkalmazza a technika adta előnyöket. Az alkotás folyamata megegyezik a hagyományos festészettel, csupán tisztább, kényelmesebb. Számítógépes grafikái egy-egy szeretett, tisztelt emberről, vagy egy-egy személyes emlék ihlette pillanatból születnek.

Bánfalvy Veronika

Ákos sokoldalú, színes egyéniség. Nevét hallva izgalmas utazásra kelhetünk a grafikától a festészetig. Tervei nagy vállalatoknál, úgymint Mahart, Malév, Csepel, Rába, Ikarus, Gépexport, valósultak meg. Újságoknak illusztrációkat, cégeknek naptárakat, plakátokat, prospektusokat, képes levelezőlapokat készített. Hanglemezborítók sem maradtak ki művészi repertoárjából. Illusztrált könyveket, tervezett címlapokat is.

Vonzódik a technikához. Késztetést érzett a modern világ csodáinak megörökítésére. A repülést és a hajózást bemutató naptárai sikeresek voltak.

Grafikai munkássága vezette egy másik útra. A Pannónia Rajzfilmstúdió vezető tervezője lett. Így vett részt a *Pityke őrmester*, a *Macskafogó* című rajzfilmek, majd egy német természetrajzi film háttértervének elkészítésében.

A fejlődés az irányba mutatott, hogy alkotó grafikusra rövidesen nem lesz szükség, így a rajzfilmgyártás is válságba kerülhet. Ekkor három kiváló tervezője volt a stúdiónak *Nepp József, Dargay Attila* és Bánfalvy Ákos. Annak ellenére, hogy munkatársai marasztalták, mégis a fájó szakítást választotta. Így maradt talpon egy csodálatos hobbyval, a festészettel.

Bánfalvy Ákos

Időközben Mátyásföldre költözött, ahol szeretettel fogadták. Ma a kerület polgármesteri hivatalának házasságkötő termében az „egybekelők" az ő alkotása jelenlétében mondják ki a boldogító igent. Mátyásföld lengyel testvérvárosának *Novivinodolszki* városházának falát is egy Budapestet ábrázoló Bánfalvy festmény díszíti.

Kezdetben tájképeket készített, majd olajba álmodta szerelmes témáit. Ami mozog földön, vízen, levegőben minden a vásznára került. Mostanság a víz a legkedveltebb témája.

Alkotásait gyakran láthatjuk nemcsak egyéni, hanem kollektív kiállításokon. A Magyar Televízió két ízben Nívó-díjjal ismerte el munkásságát, a Mátyásföldi Mohácsi Regös Ferenc Asztaltársaság Életmű-díjjal tüntette ki. Lelkes tagja a Corvin Művészklubnak és a Művészetbarátok Egyesületének is.

A *Maconkai Orosz László Galériában* (XVI. Batsányi u. 28-32) július 8-ig tekinthetik meg az érdeklődők a művészházaspár alkotásait.

Dr. Fraknói Mária

„Egy festmény színeinek, mintegy szimfónia frázisainak, nincsen szükségük anekdótára ahhoz, hogy a néző, vagy hallgató kiérezze belőlük alkotójuk érzékenységét, vagy nagyságát."

„A modern művészet jellegzetessége az, hogy részt vesz életünkben. "

Henri Matisse

Nády Mária

A LÉTRA

Nehéz Ég és Föld között
föl, le
fokokat kúszva járni
Inogva folyton egyensúlyozni
várakozó, suttogó csendben
Érzed pulzusod lüktetését
Koncentrált lélegzettel
egyszer csak remegve
írni kezded a
szavakat, amik jönnek,
amiket mintha régen,
régen hallottál egyszer
agyadban, szívedben
zengve zokogni

Születésnapi hitvallás

Ez az esztendő nekem a jubileum éve. Idén ünneplem *hatvanötödik születésnapomat*, és *negyven éve* annak, hogy első kiállításomat láthatták a legendás Eötvös Klubban.

Ars poeticám: *„Nehéz dolog a festészet, hát még a művészet."*

Ennek jegyében *négy kiállításon* tekinthetik meg az érdeklődők alkotásaimat: Duna Múzeum (Esztergom), Erzsébetligeti Színház, Sajtóház-MÚOSZ (Budapest), Gerenday Ház (Lábatlan).

1950. július 18-án születtem Baján a Vojnich-kúriában. Édesapám, *P. Bak János*, Janus Pannonius-díjas festőművész. Keresztapám, *Rudnay Gyula*, Kossuth-díjas festőművész, főiskolai tanár. Tanulmányaimat Szolnokon kezdtem, az 1956-os Forradalom és Szabadságharc is a művésztelepen érte a családot, ahol apám gondnokként dolgozott. 1958-ban költöztünk Budapestre. 1977-1983-ig Szentendrén éltem, ahol kapcsolatba kerültem az ottani képzőművészeti élet jeles mestereivel (*Onódi Béla, Bánovszky Miklós, Pirk János, Barcsay Jenő*).

Tanulmányaimat többek között a Képző-és Iparművészeti Szakközépiskolában, a Dési Huber István Szabadiskolában, a Ferenczy Károly Körben, az ELTE Képzőművész Körében, a Képzőművészeti Főiskola esti kurzusán, a Moholy-Nagy László Művészeti Stúdióban, a Szőnyi István Képzőművészeti Szabadiskolában (Zebegény) végeztem. Mestereim apám mellett *Fischer Ernő, Klimó Károly, Szalai Zoltán, Svábi Lajos, Luzsicza Lajos, Samodai József, Lossonczy Tamás Kokas Ignác, Szlávik Lajos* és *Somogyi József* voltak.

Tagja vagyok a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének, a Magyar Festők Társaságának, az Esztergomi Művészek Céhének, a Tatavölgyi Alkotók Körének, a Molnár-C. Pál Baráti Körnek, a Független Magyar Szalonnak, a Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesületnek, az „OLAJÁG" Keresztény Művészeti Társaságnak, a Magyar Újságírók Közösségének és a Magyar Újságírók Országos Szövetségének.

Alapító elnöke vagyok a tizenöt éves Zuglói Képzőművészek Társaságának,

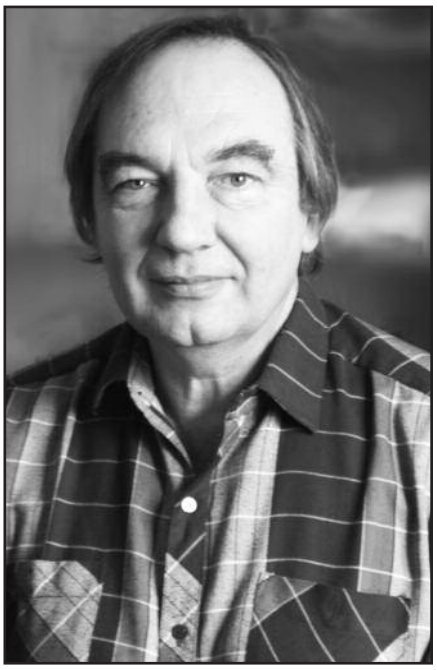

A. Bak Péter

és az ART 16 Művész Csoportnak. 2000-től három évig elnöke voltam a Corvin Művészklubnak. 2010-től a most húszéves Rudnay Gyula Társaságot is irányítom. A Művészetbarátok Egyesületébe 1978-ban kértem felvételemet, ahol különböző tisztségeket töltöttem be. Jelenleg a Művészeti Tanács tagja vagyok.

Alkotásaimat a Petőfi Múzeumban (Kiskőrös), a Ganz Villamossági Művekben, a Kereskedelmi és Iparkamaraban, a Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeumban (Budapest), a Hatvani Galériában, a Kecskeméti és a Szombathelyi Képtár gyűjteményében is őrzik.

Alkotótáborban dolgoztam a Lakiteleki Népfőiskolán, a Gáborjáni, a Biharkeresztesi, a Zebegényi, a Mezőmadarasi (Erdély) Művésztelepen, a Szolnok-Alcsiszigeti, az Ágneslaki, az Aranyosapáti Alkotóházban. 1990-től visszatérő lakója vagyok a Kecskeméti Alkotóháznak. *Lakóhelyemen Lábatlan*ban tíz éve alapítottam alkotótelepet.

Pályafutásom során egyéni kiállításom volt az Eötvös-, a Metró Klubban, a Derkovits Teremben, a Csepel-, Rudnay-, Szőnyi-, Pataky-, Újpest Galériában, a Rátkai Klubban, a Flamenco Hotelben. 1986-ban meghívást kaptam a *„Magyar Művészek Kaliforniában"* című kiállításon való részvételre (Los Angeles). 1988-ban Dubaiban és Londonban mutatkozhattam be. Évente több pályázati kiállításon szerepelnek képeim, melyen gyakran díjat is nyernek. 2003-ban *Corvin Művészeti Éremmel* ismerték el munkámat (A díjat a Corvin Művészklub 1993-ban alapította.)

A festészet mellett kiállításokat szervezek, zsűrizek, rendezek és méltatok. Mint okleveles festmény-és műtárgyszakértő becsüs is tevékenykedem. Festményrestaurálással is foglalkozom. Egyre több időt szentelek a publikálásnak. Különböző sajtóorgánumokban műkritikákat, kiállítási kritikákat, megemlékezéseket, portrékat írok. P. Bak János *„Pázmándhegytől Budapestig"* címmel megjelent katalógusának előszavát én szerkesztettem.

Írói munkám elismeréséül a Petőfi Sándor *Sajtószabadság-díjat*, és a Magyar Toll Alapítvány Petőfi Sándor Emléklapját vehettem át.

Különböző társadalmi szervezetekben is szerepet vállalok amiket hazafias cselekedetnek tartok.

Képeimre kezdetben barnás alaptónus, expreszszív erő volt jellemző. Festészetem később színesedett. Líra és konstruktivitás, sejtelem és erő, biztató melegség és benső stabilitás ötvöződik a műveimben.

Önvallomásomat *Pogány Ö. Gábor* szavaival zárom: „Bízvást állítható, hogy a napjainkra kormeghatározóvá vált szellemtörténeti folyamathoz A.Bak Péternek inkább a festői tehetségében érvényesülő közvetlenség, magától értetődő őszinteség okán van kapcsolata, semmint valamiféle körülményesen kidolgozott elmélet szolgálati szabályzatának a vállalása folytán. Festészetében mintha Rudnay egyenesági leszármazottja volna."

A.Bak Péter

Pásztohy Domokos

AKÁRHOL

Kicsit sárgák, kicsit kékek
a főszínű ellentétek.
Távolságot tartva mennek,
de sohasem keverednek.
Kis magyarok. Nagy magyarok.
Fölöttük vihar kavarog,
s lecsapnak a forgószelek.
De akárhol járok-kelek:
kicsit sárgák, kicsit kékek
a színgazdag tájvidékek.

Dr. Réti György

A magyarországi zsidóság történetéből

Az ókori Pannóniától napjainkig foglalja össze azt az elkeseredett és szívós küzdelmet, mellyel *ez a népcsoport vívja harcát egyenlő jogaiért.* Jellemző, hogy a XVI-XVIII. században három részre szakadt országban a török uralom alatt álló részben volt a legtűrhetőbb a zsidóság helyzete. Az 1848-as szabadságharcban önfeláldozóan harcoló zsidóság is csak az utolsó törvényben kapta meg egyenjogúságát, amelyet azután rögvest el is töröltek.

Az 1867-es kiegyezés hozta meg a hőn óhajtott emancipációt és az asszimiláció lehetőségét.

A képek területi megoszlását illetően természetesen dominálnak a zsidóságot legnagyobb számban magába fogadó (buda)pesti képek, de a történelmi Magyarország szinte minden nagyobb helyiségéből találhatunk illusztrációkat, amelyek lehetőséget adnak a térség történetének bemutatására.

Műfajilag még gazdagabb a kép. A kommentárok bemutatják a zsidóság életének megnyilvánulásait: a családi életet, az oktatást, a közösségeket és azok vezetőit.

Áttekintést kapunk az általuk létrehozott olyan kincsekről, mint a Herendi Porcelángyár, a világszép Budapesti Zsinagóga, a „Zsidónegyed", továbbá a nagyvárosainkat díszítő zsidó épületek. Bemutatja e vallás sajátosságait, mint a Chevra Kadisát, a rabbinizmust, az ortodox, a neológ és más irányzatokat.

A Kiegyezést követő példátlan gazdasági fejlődés eredményeként az olyan kiváló zsidó gyárosok, mint *Weis Manfréd*, a *Hatvany-Deutsch* család, a *Chorin-*, a *Mayer-Krausz-*, a *Pick-*, a *Herz-*, a *Zwack* - család termékei egész Európában híresekké váltak. A Monarchia bankvilágában hasonló vezető szerepre tett szert *Kornfeld Zsigmond* és *Lánczy Leó*. Érdekes adat: a kiegyezés után 346 zsidó család kapott magyar nemesi címet!

Az album tájékoztat a cionista mozgalomról és két magyar származású megteremtőjéről. Elemzi a zsidók szerepét a magyar politikai életben és a munkásmozgalomban.

A kiegyezés utáni hatalmas fejlődés kiterjedt az élet szinte minden területére. Ennek zsidó magyar hőseiről olvashatunk és láthatunk képeket a könyv- és tárgyművészet, a festészet, a szobrászat, az építészet, az iparművészet, a plakátművészet, a zene, a színház, a filmművészet, a fotográfia és a sport területein. A számos tudós, gondolkodó között itt *Korányi Frigyes, Vámbéry Ármin, Jászi Oszkár* nevét emelem ki.

Az írók között *Bródy Sándor, Heltai Jenő, Molnár Ferenc, Szomory Dezső, Karinthy Frigyes* és *Szép Ernő* életrajzát találjuk. A filozófusok között *Lukács György*, az irodalmárok sorában *Kiss József, Ignotus Hugó*, *fia Pál* és *Osváth Ernő* neve is szerepel.

Az ország és a magyar zsidóság életében is szomorú vízválasztó volt az első világháború, és az azt követő események. A monarchia hadseregében összesen mintegy háromszázezer zsidó katona harcolt, az elesettek száma meghaladta a tízezret. A tisztikarnak mintegy hat százaléka volt zsidó származású. Kilencvennégy tábori rabbi biztosította a vallás gyakorlását. A Weis-Manfréd gyár volt a legnagyobb hadiszállító, amely bevételét csaknem megtízszerezte. A kezdeti hazafias lelkesedést a zsidó háborús menekültek beáramlása, a szenvedések miatti elkeseredés váltotta fel, ami az antiszemita érzelmek felkorbácsolásával is járt.

Az átmenetinek bizonyuló Károlyi-féle polgári köztársaságot felváltó Tanácsköztársaság vezetőinek kétharmada zsidó volt. Bár az úgynevezett „vörös terror" intézkedései sújtották a zsidó polgárságot és nagytőkét is, mégis azóta vált sztereotipiává a zsidók azonosítása a kommunistákkal. A szélsőséges antiszemiták a „zsidómentes Magyarország" létrehozását követelték, és elérték az első európai *„numerus clausus"* törvény meghozását. Horthy-rendszerével együtt fokozatosan konszolidálódott a zsidóság helyzete is. Fényképekkel illusztrált

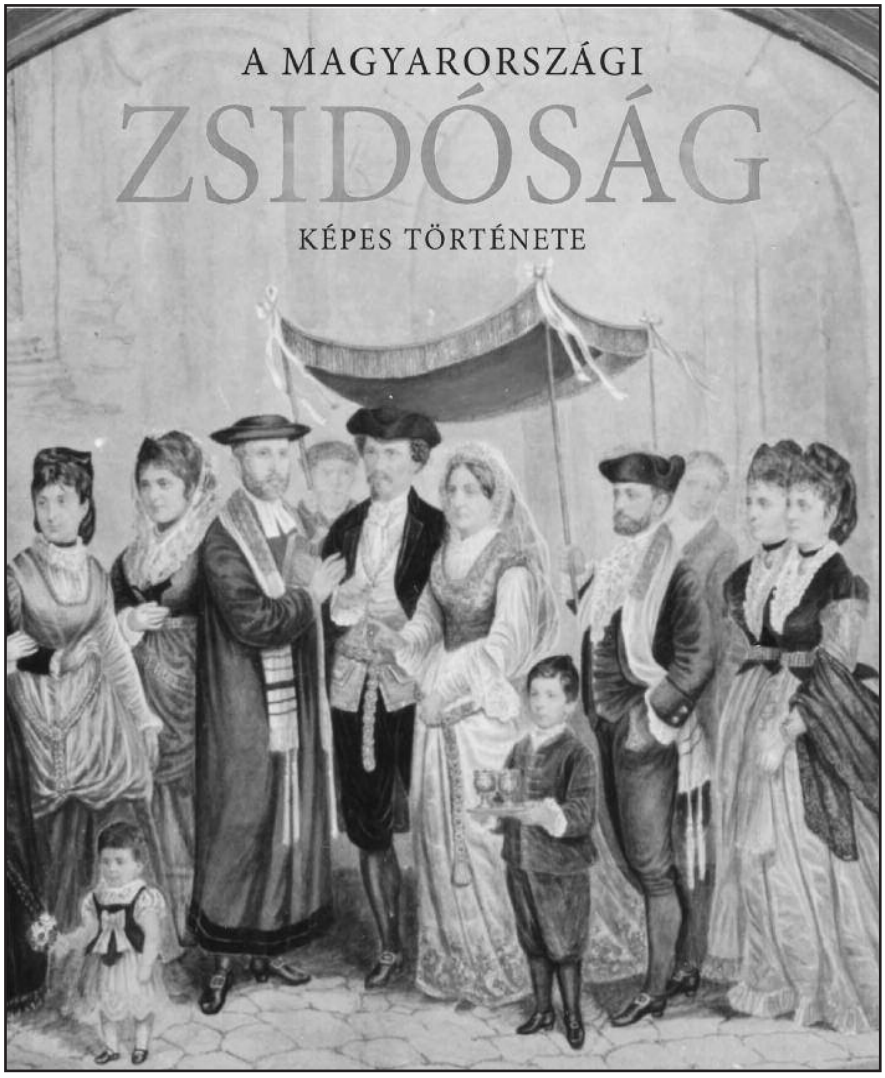

és kommentált fejezetek szólnak a hitközségek politikájáról, a zsinagóga-építésekről, a Pesti Chevra Kadisáról, az ortodox irányzat helyzetéről, valamint a vidéki hitközségekről. Olvashatunk a *Goldberger Leó*, a *Richter Gedeon* vezette textil, illetve gyógyszergyár, valamint az *Aschner Lipót* által naggyá tett Egyesült Izzó eredményeiről. Kitűnik, hogy szinte valamennyi zsidó vállalkozó figyelmet fordított dolgozói szociális helyzetének javítására.

A kötet a zsidóság és a hatalom viszonyát is vizsgálja. Érdekes fénykép bizonyítja, hogy a korábban fajvédő *Gömbös Gyula* miniszterelnök láthatóan barátságos megbeszélést folytat zsidó vezetőkkel. A hatalom és a zsidó nagytőke e megbékélésének a német megszállás vetett véget. Valamennyien bujkálni kényszerültek, hárman német koncentrációs táborokban fejezték be életüket.

A tudomány és a kultúra területén világhírűvé vált magyar zsidók portréi közül csak a legnevesebbeket említem: a tudósok (*Ferenczi Sándor, Kármán Tódor, Fejér Lipót, Wigner Jenő*, a *Polányiak, Hevessy György, Szilárd Leó*), a festők (*Permutter Izsák, Vajda Lajos, Moholy Nagy László, Ámos Imre*), az építész *Breuer Marcell*, a írók (*Füst Milán, Szerb Antal, Preisich Gábor, Karinthy Frigyes, Szép Ernő, Szerb Antal, Pap Károly, Radnóti Miklós*), a zeneművészek (*Szigeti József, Fischer Annie, Weiner Leó, Székely Mihály*) a színházi életből (*Hevesi Sándor, Rózsahegyi Kálmán*, *Kabos Gyula,* a *Gombaszegi nővérek, Gózon Gyula* és *Berky Lili*), az operettben (*Kálmán Imre* és *Ábrahám Pál*), a filmvilágban (*Kertész Mihály, Korda Sándor* és *fivérei*), a fotóművészetben (*Angelo Pál, Robert Capa, André Kertész* és *Kálmán Kati*), valamint a sport területén (*Petschauer Attila, Barna Viktor, Kárpáti Károly, Mándi Gyula* és *Kabos Endre*). Igazán impozáns névsor!

A „vészkorszak" alaphangját az 1938 és 1941 között született három zsidótörvény adta. Ezek korlátozták a zsidók jogait, nehezítették létfeltételeiket, és egyenesen vezettek a hitleri Németország fajirtó politikájának elfogadásáig. A kötet megrázó képekkel illusztrálja ezt a folyamatot, és szól a zsidóság önvédelmi próbálkozásairól is.

Magyarország 1944 március 19-én bekövetkezett megszállása után alig két hónap alatt döntöttek mintegy 440 ezer vidéki magyar német haláltáborokba szállításáról. A budapesti zsidók gettósítása is megtörtént, de deportálásukat július 6-án *Horthy Miklós* leállíttatta. Ezt az október 15-i sikertelen kiugrás után a nyilasok végrehajtották. Az Auschwitz-albumból megrázó képek láthatók. A vészkorszak tragikus eredménye: mintegy félmillió magyar zsidó halála és a közel kétszázötvenezer túlélő testi és lelki megroppanása.

Szó esik a segítőkről, az embermentőkről (*Carl Lutz, Raoul Wallenberg, Sztehlo Gábor* és mások) is.

A holokauszt után nehéz az újrakezdés. A kommunista diktatúrát irányítók „elfelejtik" zsidóságukat.

Az 1956-os forradalom- és szabadságharc időszakában óriások iratkoznak fel a képzeletbeli dicsőségtáblára: a karmester *Solti György*, a szobrász *Székely Péter*, a matematikus *Neumann János*, a fizikus *Teller Ede*, a „holográfus" *Gábor Dénes*. Véleményem szerint a kötetben legalább három kiválóságnak még illene szerepelni: a történész *Randolph L. Braham*nak, aki két hatalmas kötetben írta meg a magyar holokauszt történetét, valamint a *Gábor Marianne* és *Rónai*

Mihály András alkotta festő és író párnak (ez utóbbiakról írt kismonográfiám a közelmúltban jelent meg másodszor). A gyakran szomorú hangvételű könyv harminchét képpel számol be a zsidó életnek a rendszerváltozást követő reneszánszáról. Ezek közül kiemelem *Varga Imre* holokauszt emlékművét, a *Lauder Javne* iskolát, *Kertész Imre* Nobel-díját, a Holokauszt Emlékközpontot, az Egységes Magyar Hitközség megalakulását, a világhírű *Budapest Klezmer Band*-et, a felújított *Gozsdu Udvar*t és végül, de nem utoljára a *Vince Kiadó* judaica boltját ábrázoló fotókat.

*Csorba László*nak, a Nemzeti Múzeum főigazgatójának a könyvet záró esszéjének néhány sorával zárom ismertetőmet: *„Magyar történelem zsidó tükörben és zsidó történelem magyar tükörben – ennek megrajzolására vállalkozott a három szerző (Jalsovszky Katalin–Tomsics Emőke–Toronyi Zsuzsanna) ebben a szemgyönyörködtető és információkban gazdag kötetben. Képek ezreit rostálták át, míg összeállt az a roppant gazdag anyag, amelyet a Vince Kiadó szívvel-lélekkel gon-*

„Számomra a zsidók jelképpé lettek. Az ember minden kiszolgáltatottsága bennük összpontosult. A háború után megpróbáltam ezt az érzést a zenében kifejezni. Rossz idők jártak akkor a zsidókra. Valójában mindig rossz idő jár rájuk."

„...mindazok a kísérletek, hogy egycsapásra megmentsék az emberiséget ma enyhén szólva gyanúsak."

Sosztakovics

Arató Antal

Cseh Gusztáv ébresztése

A fiatalon elhunyt kiváló erdélyi grafikusművész *(1934-1985)* munkáiból állandó kiállítást láthatunk a *hajdúszoboszló*i Bocskai Múzeumban és a Kovászna megyei *Csernáton*ban, a Haszmann Pál Múzeumban. Rézkarc sorozatai (*Hatvan főember, Jeles házak*) önálló kötetben több kiadásban is megjelentek. 2002-ben *Cseh Gusztáv pátriája* címmel – *Kántor Lajos* szerkesztésében – a két sorozat, kiegészülve egy harmadik, a művész illusztrációiból, karikatúráiból, szabad grafikáiból válogatott kötettel, közös tokban jelent meg.

Művészetének mindig időszerű népszerűsítéséhez hozzájárult *Csapody Miklós Cseh Gusztáv* című terjedelmes monográfiája (Kolozsvár, 2013). A művész életének, munkásságának szinte minden mozzanatára kitekintő tudományos (ám olvasásakor mégis meghitt hangulatot teremtő) munka azért is érdekes olvasmány, mert a szerző a Ceausecu-diktatúra által teremtett társadalmi körülményekkel szembesíti Cseh Gusztáv művészetét. A több mint százhatvan (köztük számos színes) illusztrációt tartalmazó album (grafikai terv és borító: *Árkossy István* festő- és grafikusművész, tipográfia: *Könczey Elemér*) méltó a több mint kétszáz könyvet illusztráló Cseh Gusztávhoz. (Díjat nyert a *Románia Legszebb Könyvei* pályázaton.) A kiadó, a Qadro Galéria és a Kolozsvár Társaság szervezésében a harmadik Kolozsvári Ünnepi Könyvhéten a művész emlékkiállításának megnyitóján mutatták be. Ezt követően Sepsiszentgyörgyön volt újabb, a hajdúszoboszlói múzeum gyűjteményéből a Lábas Házban rendezett kiállítással együtt bemutatója.

A kolozsvári könyvbemutató után *Markó Béla*, a Kós Károly Akadémia elnöke – mint a helyi lapban, a Szabadságban olvashatjuk – „Reményét fejezte ki, hogy

Cseh Gusztáv: Árva Bethlen Kata

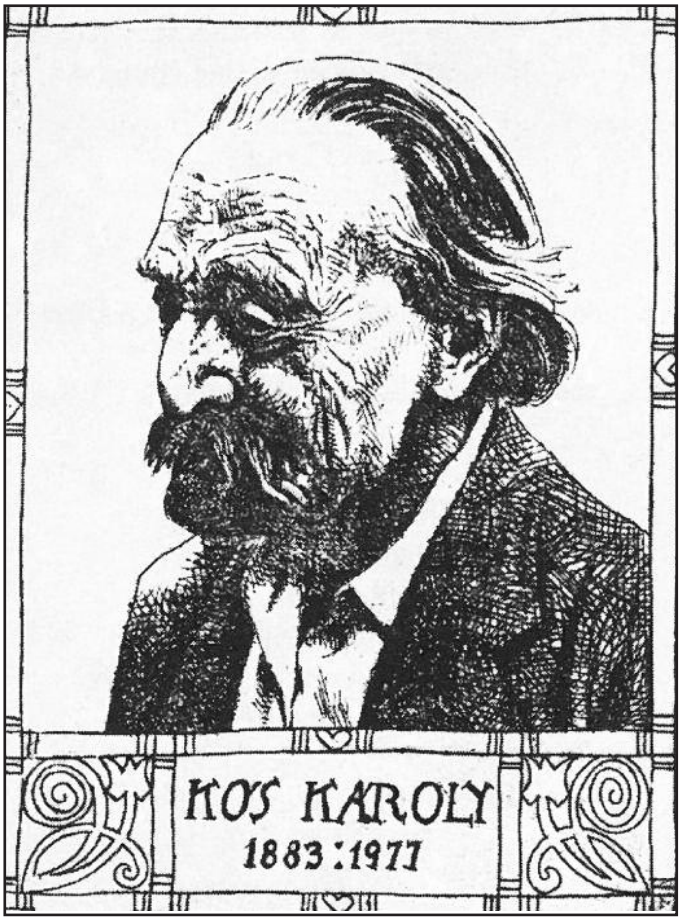

Cseh Gusztáv: Kós Károly

a könyv és a kiállítás visszahozza Cseh Gusztáv művészetét a köztudatba." Nos, bizonyára ehhez is hozzájárult Cseh Gusztáv Hatvan főember című rézkarc sorozatának a bemutatója a székesfehérvári Vörösmarty Társaság nagytermében, emlékeztetve arra, hogy idén volt a művész korai halálának 30. évfordulója.

Erdély jeles személyiségeit – *Szent Gellért*től *Kós Károly*ig – bemutató sorozatot Cseh Gusztáv kisfia számára készítette, hogy tudja majd kik legyenek a példaképei, hogy kiknek a szellemében kell majd élnie. Amikor az összeállítás három évi munka után elkészült, bőrbe kötve ajándékozta nyolcadik születésnapjára. Persze a sorozat messze túlnőtt az egyszeri pedagógiai szándékon. Már készülésekor felfigyeltek rá kortársai, *Benkő Samu, Jakó Zsigmond, Kányádi Sándor* segítették őt a személyek kiválasztásában, a forrásanyagok feltárásában. Cseh úgy ábrázolta a főembereket ahogy azok a korabeli ábrázolásokban fennmaradtak. Szent László esetében a gelencei Szent László-legenda birkózó jelenetét karcolta rézbe, más esetben (*Borsos Tamás, Apor Péter*) az illető címerét. *Bolyai János* még életében megsemmisítette arcképeit, így azt csak a vásárhelyi vártemplom idézi. *Árva Bethlen Katáról* és *Bethlen Gáborról* több korabeli portré is készült, ám Cseh Gusztáv a lovas illetve az egész alakos ábrázolásokat vette forrásul. Az összeállítás változatosságát segíti, hogy többször a főemberek munkásságának emlékeit idézi. *Bethlen Miklós*t ábrázoló grafikáján az általa épített bethlenszentmiklósi kastély, *Apáczai Csere János*én pedig a

Magyar encyklopaedia első kiadásának címlapján szereplő fametszetű illusztrációja látható.

Változatosak technikai megoldásai is. Gyakran él a foltmaratás lehetőségével, így *Kölcsey Ferenc* portréja összefüggő sötét háttérből jelenik meg, sajátos drámai hatást keltve. A feliratok, a képek szegélyeinek változatos megoldása, a különböző betűtípusok alkalmazása is hozzájárult ahhoz, hogy grafikái újabb meglepetéseket keltsenek. Kós Károly míves portréját az író-grafikus *Székely népballadák* című (feleségének 1907-ben jegyajándékul készült) kéziratos könyve lapszéli keretének másolatába foglalta, a feliraton pedig Kós Károly rajzolt betűit alkalmazta.

A sorozat *dr. Lukácsy József*nek, a Vörösmarty Társaság alelnökének a gyűjteményéből került bemutatásra. (A marosvásárhelyi műgyűjtő nem feledte felnevelő pátriáját, egyéb kulturális rendezvények szervezése mellett több erdélyi művész kiállítását menedzselte, megnyitotta, publikál a helyi és vásárhelyi sajtóban.) Az ő érdeme, hogy a rézkarcok mellet olvashattuk a *László Gyula* által írt vagy idézett életrajzi jegyzeteket is a főemberekről. Az esztétikai élmény mellett ez is segítette, hogy *„Az erdélyi magyar szellemi élet Pantheonja”* (László Gyula) a maga teljességében jelenjen meg a látogató előtt. A harminc tabló – afféle vándorkiállításként – további bemutatókra vár.

Wass Albert

HONTALANSÁG HITVALLÁSA

Hontalan vagyok,
mert vallom, hogy a gondolat szabad,
mert hazám ott van a Kárpátok alatt
és népem a magyar.

Hontalan vagyok,
mert hirdetem, hogy testvér minden ember,
s hogy egymásra kell, leljen végre egyszer
mindenki, aki jót akar.

Hontalan vagyok
mert hiszek a jóban, igazban, szépben.
Minden vallásban és minden népben
és Istenben, kié a diadal.

Hontalan vagyok
de vallom rendületlenül, hogy Ő az út s az élet
és maradok ez úton, míg csak élek
töretlen hittel ember és magyar.

(1947)

„Trianon árnyékában élve feledjünk el minden személyi sérelmet, pártoskodást és nyújtsunk testvérkezet mindenkinek, aki szívében és szándékában magyar még, még akkor is, ha nézeteink sok mindenben nem egyeznek.”

Wass Albert

Ősi hagyományaink folytatója

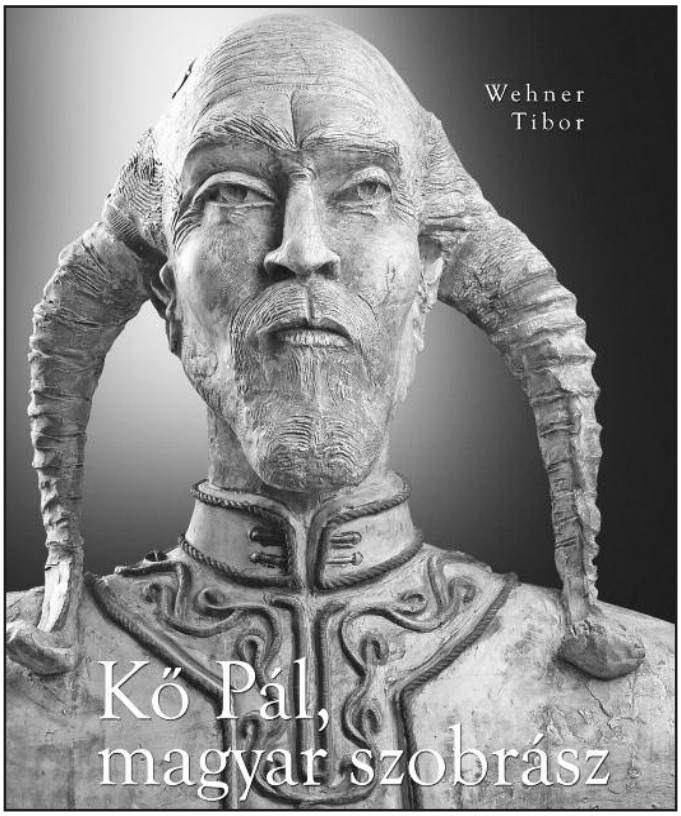

Kő Pál, magyar szobrász címmel írt művészportrét *Wehner Tibor.* A művészettörténész új kötete gazdag képanyag segítségével tekinti át az alkotó munkásságát.

Adósságot törleszt a könyv, a hetvenegy éves alkotó eddigi pályájáról mostanáig nem jelent meg összefoglaló jellegű feldolgozás. A hatvanas-hetvenes évek fordulóján *Rózsa Gyula* írt egy kis kötetet a pályakezdő alkotószakaszról.

A Méry Kiadó gondozásában megjelent albumban a szerző részletesen feldolgozza az életmű főbb műcsoportjait, amelyeket mintegy száz képtábla illusztrál. A kötethez *Jankovics Marcell* írt személyes hangú bevezetőt, melyben a művész pályáját áttekintő adattári rész, részletes műtárgyjegyzék és irodalomjegyzék is helyet kapott.

Kő Pál életműve szorosan kötődik a magyar szobrászat hagyományaihoz, valamint a magyar néphagyományhoz, népművészethez. Erre utal a címben is szereplő „magyar szobrász” kitétel. A klasszikus hagyományokhoz erőteljesen kapcsolódó szobrászatot művel, az életműre jellemző a figuratív megjelenítés. „Elsősorban az emberi figurára, az embert körülvevő tárgyakra fókuszál, de ezt nagyon különös és egyéni ízű előadásmóddal, formavilággal és stílussal jeleníti meg, amely némileg fanyar, ironikus, kicsit groteszk világot tár elénk... Büszke vagyok arra, hogy olyan egymástól eltérő szemléletű művészek munkásságáról is írhattam, mint például *Melocco Miklós, Haraszthy István* és Kő Pál. Ezek külön futó irányokat jelölnek, más-más szellemiséget és ideákat, de ami egyedül fontos számomra, az mindig az értékteremtés” – vallja Wehner Tibor.

A Kossuth-díjas szobrász pályáját megörökítő albumot *Jakab Tibor* fotói díszítik. *(MTI)*

Elhunyt Kubinyi Anna

1949 –2015 (fotó: MTV)

Makón született pedagógus szülők gyermekeként. A család később Szegedre költözött, ahol középiskolai tanulmányait végezte. A Magyar Iparművészeti Főiskolán többek között *Plesnivy Károly* és *Szilvitzky Margit* voltak a mesterei. Keramikusnak készült, de *tévedésből a gobelin szakra vették fel.* Művészeti tanulmányai alapján megszerette az alkotásnak ezt az ágát, és kialakította egyéni technikájához kapcsolódó motívumvilágát, amely a természet és a táj megjelenítését helyezte előtérbe. A szövés és relieftechnika segítségével plasztikus, a síkból kilépő, erősen absztrahált, dinamikus kompozíciókat teremtett egyszerű anyagok alkalmazásával: juta, kender és spárga.

Munkáihoz saját maga festette, feldolgozta, és a szövés segítségével gyapjúval és selyemmel ékesítette érzés- és színvilágát. A térbe táguló, látványosságot biztosító alkotásai rendkívüli népszerűséget biztosítottak művészetének.

1990-től tíz évig kisebb – nagyobb megszakításokkal – Franciaországban élt. Hazatérését követően témaválasztásában a hazafiság gondolatai kerültek előtérbe. Erdélyi utazásainak hatására az ősi és népművészeti hagyaték motívumait dolgozta fel.

1983-tól rendszeresen kiállította alkotásait. Európa több országában is nagy sikerrel szerepelt. 2010-ben Prima Primissima-díjat, 2013-ban Kossuth és Szervátiusz-díjat vehetett át.

Hosszan tartó, súlyos betegség után Budapesten érte a halál. Hamvait a szegedi belvárosi temető őrzi.

Végső búcsú Deákné Gvardián Katalintól

Koppány Zsolt és Deák Lél (fotó: G.B.H.)

1949. január 28-án született Budaörsön. Családi örökségből hozta a képzőművészet iránti érdeklődést, hiszen édesanyja kelmefestőként, majd műhímzőként dolgozott, és negyvenöt éves korában megkapta az iparművész címet. Mindkét fiútestvére dekoratőrként kereste kenyerét, öccse a Képzőművészeti Főiskolát is elvégezte. Katalin 1998-ban kezdett el festeni. Első lépéseit a *Nyitott Műterem*ben *Ghyczy György* festőművész egyengette, majd 2000-től a Művészetbarátok Egyesületének népes családjához csatlakozott. Kollektív tárlatok rendszeres szereplője volt. Legsikeresebb bemutatkozása 2008-ban a Magyarok Házában rendezett tárlata volt, ahol magyar költők hazafias versei ihlette képeit tárta a nyilvánosság elé. *Obersovszky Gyula, Ady Endre* és *Dsida Jenő* költészete hatott leginkább festészetére, de szabadidejében más költők verseit is szívesen olvasta.

Alkotásai – mint *Koppány Zsolt* író, kritikus gyászbeszédében hangsúlyozta – maradandóan beírták nevét a magyar képzőművészet emlékkönyvébe. Festményei érdemesek arra, hogy az utókor megismerje azokat, mert nemcsak korunk történetének dokumentumai, hanem kivételes tehetségének is bizonyítékai.

Szívében, lelkében vallásos volt, amit megerősít az is, hogy legtöbb festményén a szakralitás legfőbb szimbóluma, a kereszt is megtalálható. Kedves, csendes, szerény természetéből, és istenhitéből következően embertársait szerette, tisztelte. Akik megbántották, azokra sem tudott haragudni. Mindig, és mindenkinek – nagyvonalúan – megbocsátott.

A nyarakat balatoni kis házukban töltötte, mely környezet is segítette festészete kibontakozását. Örülni tudott a hajnali madáréneknek, az apró vadvirágoknak, a természet minden apró rezdülésének. Boldog volt, ha az útmenti virágokból néhányat a saját kertjébe is átültethetett.

Szerető családanya volt. *Deák Léllel* 47 éve kötött házasságot. Fiukat *Lehelt,* és lányukat *Rékát* boldogságban, harmóniában nevelték. Örültek lányuk három, és fiuk két gyermeke: *Ádám, Ákos, István, Kata* és *Melinda* születésének. Az unokák cseperedése, nagyszüleik iránti szeretetük teljesebbé tette életüket.

Katalint 2012-ben támadta meg a rákbetegség. Bízott gyógyulásában, már csak azért is, mert családja mindent megtett felépüléséért. Sajnos a kór erősebbnek bizonyult, és április 11-én Isten magához szólította lelkét.

Halálának fájdalmában a Művészetbarátok Egyesülete a családdal, rokonokkal és tisztelőivel együtt osztozott.

A sírnál tagtársunktól **2015. április 24-én** az újpesti Megyeri-úti temetőben Koppány Zsolt *Kosztolányi Dezső: Halotti beszéd* című versével búcsúzott.

Geröly T.

Bárdos Attila

PILLANAT

Mennyit éltem!
– és mégis kevés.
Még pezsdít
minden ébredés.
De nem nézek
szembe a nappal,
időt koldulok
levett kalappal.

Estére megnyugszom –
vagy csak elfáradok?
Vérem még zaklat,
nyugodni nem tudok.

Meddig tart
ez a pillanat?
S olyan-e a vég,
hogy egyszer csak megszakad?

Böröndi Lajos

ÉLET VOLT

Egyedül maradsz, mint
amikor összehúzzák
a függönyöket.
Szétfoszlik minden mit e kor

fölhalmozott tudásnak nevez.
Amit majd „átadsz” a jövőnek.
Semmivel van tele az a zsák.
élet volt, nevezheted tiédnek.

A vége van itt, a vége
van itt a létezésnek.
Az emberiségnek.

Persze addig még van levegő
mit beszívsz.
S van mélyről föltörő ének.

A költő 2013-ban megjelent
Összeférc elt világ
című kötetéből.

1848 hőseire emlékeztünk

Szabados István és Béres L. Attila Őrbottyánban

A Bem szobornál *Tarlós István* Budapest főpolgármestere többek között a következőket mondta:

„Az 1848-as, márciusi forradalom üzenetét sokan és sokféleképpen megfogalmazták már. A magyar fővárosban élők számára azonban csak az maradt örökérvényű, ami a valódi szabadságot a demokráciával és a társadalmi változással köt össze. Ezt jelenti számunkra a pesti márciusi ifjak üzenete, Táncsics kiszabadítása budai börtönéből. Ez köt össze bennünket más népekkel és tart minket az európai nemzetek közösségében.”

Erzsébetváros Önkormányzata hagyományosan a Klauzál téri *Magyar Huszár szobor*nál tartotta emlékező ünnepségét, ahol *Vattamány Zsolt*, a kerület polgármestere emlékeztetett 1848 tanulságaira és üzenetére.

A műsort követően többek között a Civil Szervezetek Szövetsége nevében helyezte el a kegyelet virágait *dr. Iván Géza* és *Geröly Tibor* képviseletében Béres L. Attila és Szabados István helyezte el az emlékezés virágait Őrbottyánban.

Obersovszky Gyula 2001. március 15-én hunyt el. A lánglelkű forradalmár XIII. kerület Keszkenő utcai emléktáblájánál *Herzum Péter* idézte az 1956-os forradalom- és szabadságharc felemelő pillanatait, hangsúlyozva a forradalmak elválaszthatatlan összefüggéseit. Korabeli dallamokat szólaltatott meg *Bella Péter* tekerőlantján, majd virágok kerültek a hajdani lakóház falára. A Művészetbarátok Egyesületének koszorúját *Gombai-Nagy Károlyné* és Geröly Tibor, hajdani újságíró munkatársai nevében *Béres L. Attila*, és *dr. Róbert Péter*, harcostársai képviseletében pedig Herzum Péter helyezte el.

A XIII. kerület önkormányzata ugyancsak koszorúval tisztelgett az emléktáblánál.

Obersovszky Gyula alkotóházánál az egyesület

Weöres Sándor

MEGY AZ ÚTON…

Megy az úton a katona,
Zúg a vihar, fúj a szél,
zúg-búg, fúj a szél,
a katona sose fél.
Mitől félne? Kezibe kard,
gonoszoknak odavág,
dirr-durr, odavág,
sose bántsák a hazát.

RAJTA, RAJTA!

Rajta, rajta jó katonák,
zászlónk lengjen égre.
Verjük le az ellenséget,
fusson messze végre!

Kivonat közgyűlésünk jegyzőkönyvéből

A Művészetbarátok Egyesülete – a törvényi előírásoknak megfelelően – 2015. április 19-én *Kaiser László* elnökletével az Erzsébetvárosi Közösségi Házban tartotta közgyűlését.

Geröly Tibor elnöki beszámolójában hangsúlyozta azt a törekvést, melynek célja, hogy minél szélesebb körben megismerjék (és megértsék) a magyar művészet értékeit és üzenetét. Többeket ösztönöztünk arra, hogy maguk is megkíséreljék (és gyakorolják) a művészeti alkotás létrehozásának szépségét és nehézségeit, hogy ennek következményeként reálisabb ítéletet alkothassanak festményről, szoborról, grafikáról, zenéről és irodalmi alkotásról. Igyekeztünk megértetni a konfliktusmentes társadalmi együttélés fontosságát, a másság tiszteletben tartását és elfogadását. Alkotóművészekkel, írókkal, műkritikusokkal szervezett találkozók a közvetlen kapcsolatteremtés fórumaivá váltak.

2014-ben Budapesten harminckét klubjellegű rendezvényre került sor. Valamennyi nyilvánosan hirdetett program volt, melyre a „vendégnapló" tanúsága szerint 1732 személy látogatott. Létszámában külön is kiemelkedett *Szentiday Klára*, valamint *Baranyi Ferenc* és *Ion Brad* erdélyi költő szerzői estje. A várakozásnak megfelelően nagy érdeklődés kísérte a Hungarovox Kiadóval közös rendezésben az *Ünnepi Könyvhét újdonságai*t bemutató programunkat. *A Pálosok nyomában* című dokumentumfilm vetítése új arcokat is hozott egyesületünkbe. *Mayer Erzsébet Dosztojevszkij és Hamvas Béla a bűn megítélésének párhuzamba állítása*, valamint *Dévai Nagy Kamilla Krónikás Karácsony* műsora örök értékű gondolatokat ébresztett a hallgatóságban.

Pécsett öt alkalommal találkoztak ismeretterjesztő előadáson tagtársaink. A megjelentek száma húsz fő körüli volt.

Mosonmagyaróvárott a (Tallós Prohászka Egyesület szervezte) hagyományos *Blitz alkotótábor* résztvevőit egyesületünk képviselője köszöntötte, és a közös alkotások kapcsolat- és közösségteremtő szerepét hangsúlyozta.

A Művészet és Barátai XXIV. évfolyamának öt lapszáma alkalmanként 1500 példányban jelent meg, mely postai úton jutott el az egyesület tagjainak és „holdudvarának". Változatlan szerkesztési elv, hogy a művészet valamennyi ágát foglalkoztató nézeteket bemutassuk, hagyományainkat ismertessük és népszerűsítsük, hírt adjunk a művészeti élet eseményeiről és az egyesület programjairól. A szerzők nem akarják meggyőzni az olvasót, a jelenségekre, és azok motivációjára hívják fel a figyelmet, a döntést az olvasóra bízzák.

Célunk, hogy folyóiratunk eredményesen segítse a művészetek iránti érdeklődés fölkeltését, ösztönözzön az ismeretek gyarapítására, élmények gyűjtésére és a közösségi szellem erősítésére. Tájékoztasson a művészeti világ színes életéről, a rendezvények, programok idejéről és helyéről, idézze a kulturális örökség megteremtésének jeles képviselőit, öregbítse értékteremtő tevékenységüket és adjon példát.

Az 1996-ban alapított *Béres Ferenc-díjat* évente ítéljük oda. A kitüntetésnek húsz személy a birtokosa. Az emlékplakett *Cséri Lajos* szobrászművész alkotása. A 2014. év díjazottja *Hegedűs Szabolcs* zongoraművész volt.

A 2001-ben alapított *Obersovszky-díjat* mostanig tizenketten kapták. *Búza Barna* szobrászművész plakettjével azok tevékenységét ismerjük el, akik a lánglelkű forradalmár, 1956 Hőse, író, költő, főszerkesztő szellemi hagyatékának ápolói. Az egyesület anyagi nehézségei miatt a díjat 2011 óta nem adtuk ki.

Geröly Tibor (fotó:G.B.H.)

Az elnöki beszámolót követő hozzászólásában *Balog Mária Terézia* egy olyan olcsóbb kivitelű Obersovszky plakett elkészítését javasolta, ami megtakarítást jelent. Hiányolta, hogy a klubösszejöveteleken nem tartanak szünetet. A Művészet és Barátai lapban esetenként terjedelmesnek tartja az írásokat. Kifogásolta a nonfiguratív képek kiállítását. Az egyesület régi tagjainak megbecsülését legalább emléklap formájában kellene elismerni.

Dr. Kollmann J. György az egyesületi tagság elöregedéséről beszélt, hiányolta, hogy kevés fiatal csatlakozik csoportunkhoz. A Nyílt Napon tanulmányozta a számlákat és a könyvelési adatokat. Ésszerűtlennek tartja a gazdálkodást. Szerette volna megnézni a levelezést, a jegyzőkönyveket azért is, mert az elmúlt években számos aggályt keltő törvénysértést észlelt. Ezeket hiába tette szóvá. 2012 óta nem kapja kézhez a jegyzőkönyvek fénymásolatát. A napokban a tagdíját (megfizetési határideje 2014 december 31 volt!) megtoldotta 500 Ft támogatással abban a reményben, hogy talán így hozzájut a dokumentumokhoz. Kifogásolta, hogy az egyesület elnöke tagi kölcsönnel biztosítja a szervezet működését. A Számvizsgáló Bizottságot azért választottuk, hogy reális javaslatokkal álljon elő, ha erre képtelen, akkor ezt másoknak kell megtenni. Munkamegosztásra lenne szükség, mert segíteni csak úgy lehet, ha valaki akarja és hagyja. A tavalyi közgyűlésen született döntés a Határozatok Tárának dokumentálásáról, a Nyílt Napon szerette volna ezt is megtekinteni, és arra is kíváncsi, hogy hány tagja van jelenleg az egyesületnek, közülük mennyi a budapesti és mennyi a vidéki. Érdekelné, hogy az elmúlt évben elhatározott 1.000.- Ft-os plusz adományt hányan fizették meg. Kifogásolta, hogy vidéki temetésekre az egyesület elnöke személygépkocsival utazik, pedig a koszorút tömegközlekedési eszközzel is lehetne szállítani, akár Győrbe, vagy Nagyrédére is. Tudja, hogy a plakett (a díjazott elismeréséhez) sokba kerül, de az egyesületi tagságot legalább egy oklevéllel értékelni kellene.

Dr. Keresztes Sándorné hozzászólásában dicsérettel illete Geröly Tibor munkáját. A Művészet és Barátai lapot nagyon színvonalasnak tartja. A pénzforgalmi beszámoló számadatait

nem fogadja el. 1979 óta tagja az egyesületnek, és tagságáért még semmiféle elismerést nem kapott. Kifogásolta a kiküldetési költséget és a reprezentációs kiadást. Kéri, hogy a Számvizsgáló Bizottság elnöke nyilatkozzon erről.

Ürmös Péter elmondta, hogy az újságcikkek terjedelme nehezen szabályozható. A szemléletváltás a kortárs képzőművészetben elkerülhetetlen, így a nonfiguratív képek kiállítása is. Az országos tárlatokra a képek zsűrizését mindenképpen a rendezés előtt több nappal kell elvégezni.

Kaiser László véleménye szerint gondolkodni kell azon, hogy milyen olcsóbb anyagból lehet kivitelezni plakettet. Elképzelhetetlennek és veszélyesnek tartaná, ha a lap szerkesztésébe bárki is beleszólna, amit egyébként ő nagyon jónak tart.

Bánki Dánielné megemlítette, hogy ettől az évtől 1.000.- Ft-tal emelkedett a tagdíj. Társaságunk nagy része minimális nyugdíjból – nehezen – él és gondot jelent számára a tagdíj fizetése. Az adományok összege is folyamatosan apad, a megoldáson a Számvizsgáló Bizottság is gondolkodik.

Geröly Tibor válaszában egyetértett Kaiser Lászlóval abban, hogy a lap tartalmi és formai kérdéseibe csak szakértelemmel lehet beleszólni. Az Obersovszky-díj presztizsét meg kell tartani, amit elsősorban Búza Barna plakettje fémjelez. Dr. Kollmann J. György utazási költségekre vonatkozó észrevételét indokolatlannak tartja. Jogos az az észrevétel, hogy az elhúzódó előadások esetében „technikai" szünetet illenék tartani. A rendezvények terembérletével kapcsolatosan nemcsak a befogadó képességet kell figyelembe venni, hanem azt is, hogy milyen adottságokkal, felszereltséggel (zongora, vetítési lehetőség) rendelkezik a kiválasztott helyiség. Dr. Keresztes Sándorné hiányolja az egyesületi leltárt. Bármennyire is hihetetlen nincs mit lajstromba vennünk. A Művészetbarátok Egyesületének vagyona nincs! Az István utcai székhelyünkön lévő bútorokat selejtezésből közel harminc éve kaptuk. Számítástechnikai eszközeink elavultak, több évvel ezelőtt selejtezésre kerültek. Ezek pótlására is szükségünk lenne, de ez évi költségvetésünkben ezt még tervezni sem tudtuk. Mint pénzügyi elszámolásunk mutatja a 2014. évet több mint egymillió forint tagi kölcsönnel úgy zártuk, hogy számláinkat határidőre kiegyenlítettük. Az egyesület évi nyolc-kilenc alkalommal számol el utazási bérletet egy személy részére az elnökség egyetértésével. Pontosan követhető a tagdíjfizetés, akár banki átutalással, akár készpénzes befizetési pénztárbizonylaton történik. Az egyesület taglétszáma csökken (609 fő), évente húsz-huszonöt tagtársunk elhalálozik, majdnem ennyien az életkorra, vagy családi helyzetük változására hivatkozással lépnek ki. Tavaly huszonnégyen léptek az egyesületbe. *Sajnos a fiatalokat csak várjuk!*

2014-ben tizenkét pályázatot nyújtottunk be, melyből hat bizonyult eredményesnek. Két pályázatunkat a kiíró (Nemzeti Együttműködési Alap) eredményesnek minősítette, „sorba állította", de végül támogatásban nem részesítette. A határon kívül – többségében a Kárpát-medencében – élő tagjaink számára a postaköltségek emelkedése miatt Művészet és Barátai című lapunkat nem tudtuk rendszeresen eljuttatni, pedig az újság a kapcsolatteremtés fontos eszköze.

Ürmös Péter és Bánki Dánielné (fotó:Geröly-Bársonyi Hilda)

A Művészeti Tanács elmúlt évi tevékenységéről és a 2015. évi programokról Ürmös Péter tájékoztatta hallgatóságát.

A Művészeti Tanács korábbi vezetőjének, *Molnár József* festőművésznek az emlékét idézte. Személye a folytonosságot és az állandóságot jelentette az egyesület képzőművészeti életének irányításában; véleménye biztos igazodási pont volt kiállításaink tervezésében és megvalósításában éppúgy, mint az egyéni alkotópályák kibontakoztatásában. Élete végéig részese volt munkánknak. *Salamon Nándor*ra is emlékezett, aki a nyugat-dunántúli régió képzőművészeti életének krónikásaként értő, elemző szakmai tudósításaival lapunk rendszeres szerzője volt. A Kisalföldi Művészek Lexikona kiadásával a művészettörténet fontos dokumentumát teremtette meg.

Az elmúlt év főbb képzőművészeti történéseit a *Farsangi Tárlat*tal kezdte. Az erről szóló beszámolót az újságunk XXIV. évfolyamának 2. számában olvashattuk. A résztvevők kisebb száma miatt a Művészeti Tanácsot az a cél vezérelte, hogy a tagságot egyre szélesebb körben szólítsa meg.

A Művészetbarátok Egyesülete
2014. évi pénzforgalma és 2015. évi költségvetése

2014. évi nyitó egyenleg	28.340.-	
Bevételek:		**Terv e Ft-ban**
Tagdíj	706.500.-	1.475.-
Adomány	473.700.-	600.-
Pályázatok	2.080.000.-	3.000.-
NAV1%	17.755.-	50.-
Kiadvány értékesítés	3.500.-	50.-
Banki kamat	3.-	
Összesen	**3.281.458.-**	**5.175.-**
Mindösszesen	3.309.798.-	
Kiadások:		
Bankköltség	105.631.-	150.-
Postaköltség	505.595.-	700.-
Telefon	58.071.-	70.-
Internet	100.712.-	120.-
Áram	68.223.-	80.-
Bérleti díjak	565.187.-	700.-
Irodaszer, nyomtatvány	50.635.-	100.-
Nyomdaköltség, soksz.	1.027.729.-	1.500.-
Ajándékkönyvek	50.400.-	100.-
Könyvelési díj	130.000.-	130.-
Szállítás, közlekedés	141.500.-	180.-
Kiküldetés (gk. haszn.)	73.620.-	100.-
Koszorú, virág, dekor.	87.040.-	150.-
Hatósági díjak, illetékek	500.-	80.-
Reprezentáció	6.938.-	15.-
Egyéb (gravírozás stb.)	19.372.-	380.-
Kerekítés	8.-	
Kölcsön visszafizetés	300.000.-	620.-
Összes kiadás	**3.290.761.-**	**5.175.-**
2014. záró pénzkészlet	19.037.-	
Tagi kölcsöntartozás	**1.020.000.-**	

A *Tisztelet Erzsébetvárosnak* című kiállításunkon ennek köszönhetően több alkotó és szélesebb műfaji skála jelent meg. A legkorábbi tervekben még nem szerepelt, de valójában *Hamvas Béla* emlékére meghirdetett tárlattal zártuk az évet, ami még 2015 januárjában is látható volt az Erzsébetvárosi Közösségi Házban.

Mindhárom kiállítás előkészítésében részt vettek a Művészeti Tanács tagjai. *Kőhegyi Gyula* immár évtizedek óta nélkülözhetetlen szereplője a tárlatok szervezésének és zsűrizésének, amiért valamennyiüknek köszönetet mondott. A kiállítások szakmai értékelései – mint említette – nyomtatásban is megjelentek, de azokat az alábbiakkal egészítette ki. A zsűrizés alkalmával igény szerint elhangzottak azok a segítő szándékú tanácsok és javaslatok, amelyek támpontként szolgálhatnak a későbbiekben az egyéni alkotó munkában. Igyekeztünk korábbi alelnökünk, Molnár József szellemében tanítva bírálni és értékelni. Az elfogadott művek mindegyike megfelelt a szakmaiság azon feltételeinek, amelyek alapján alkalmasnak ítéltük kiállítási szereplésre. Viszont megjegyezte, hogy bár ezek a művek a professzionalitás különböző fokán állnak, de így képviselik hitelesen az egyesület kulturális és művészeti sokszínűségét. Ezt a sokféleséget gazdagítják a szemléletbeli és művészi átírásbeli különbségek, valamint az a mesterségbeli tudás, amely az adott művészi technikák adott szintű birtoklásából következik. Mindezeket a későbbiekre vonatkozóan is garanciának véli az egyesület képzőművészeti életének színvonalas reprezentációjához. Nem hallgathatta el azt a tényt, hogy kiállítási felhívásaink az előző évekhez képest kevesebb alkotót mozgósítottak, és rendkívül sajnálatosnak tartotta azt a tényt is, hogy például az újságunkban meghirdetett, *A. Bak Péter* festőművész által felajánlott lábatlani kiállításra egyetlen jelentkező sem akadt.

A Művészet és Barátai XXIV. évfolyamának 2. száma hírt adott arról, hogy a Kisgrafika Barátok Körének egyesülete szervezésében a *„100 éves a magyar ex libris”* kiállítás sorozathoz több, az egyesületbe tartozó alkotó és gyűjtőtárs kapcsolódott. Kőhegyi Gyula és Ürmös Péter közreműködésével a két szervezet között a későbbiekben alkotó együttműködés bontakozhat ki. A Neumann János Számítástechnikai Szakközépiskola továbbra is otthont ad kiállításainknak, ahol az elmúlt esztendőben *H. Szántay Marianna* és *Kaizler Gitta* egyéni tárlatát rendeztük meg. Pécsi csoportunk helyben *Stumpf Árpád* és *Vogl Henrikné* festmény, és *Kovács János* fotókiállítását, illetve *Ünnep* címmel Baranya megyei tagtársaink kollektív kiállítását szervezte meg.

A terveinkben szereplő hagyományos seregszemlénket a legújabb megbeszélések ígérete szerint a jövőben ismét a régi helyszínen, a kőbányai Kőrősi Csoma Sándor Művelődési Központban rendezhetjük.

Az egyesület és tagjainak képzőművészeti tevékenysége minden vonatkozásban teljesíti azon célokat, ami a kultúrateremtés, kulturális értékeink megőrzésére és ápolására irányul.

A Művészeti Tanács elnökének referátumához Balog Mária Terézia és dr. Kollmann J. György fűzött megjegyzéseket.

Bánki Dánielné, *a Számvizsgáló Bizottság elnöke* elmondta, hogy 2015. március 23-án tételesen ellenőrizték az egyesület könyvelését, és mindent rendben találtak. *A gazdálkodás a szigorú takarékosság jegyében folyt,* hiszen sok számlát tagi kölcsönből kellett kifizetni. *A tagdíjfizetésben elmaradások és határidőn túli megfizetések mutatkoznak.* Minimális mértékben sikerült a tagi kölcsön összegét csökkenteni.

Dr. Kollmann J. György a könyvelő személyének kiválasztásáról, és az Alapszabály módosítás törvényszéki jóváhagyásáról érdeklődött. *Javasolta, hogy a Számvizsgáló Bizottság jelentését – mivel azt aggálykeltőnek tartja – a közgyűlés ne fogadja el.*

Gombai-Nagy Károlyné főtitkárnak az egyesület 2015-2016. évi programjára vonatkozó javaslatát – külföldön tartózkodása miatt – *Geröly-Bársonyi Hilda* olvasta fel.

„A tavalyi közgyűlésünkön dicsértem azt az irodalmi sorozatot, melyre *Koppány Zsolt*ot kértük fel, és ennek a programnak utolsó előadása a közelmúltban hangzott el.

A várakozás szerinti nagy érdeklődés kísérte a Hungarovox Kiadóval közös rendezésben az Ünnepi Könyvhét

újdonságait bemutató estünket. Ez év második felében sok érdekes programot ígérünk. Az évfordulókhoz kapcsolódva többek között a cigányfestő *Balázs János,* az üvegtervező *Róth Miksa* munkásságával, *Bartók Béla* életútjával, *Faludy György* költészetével, valamint *Csajkovszkij* művészetével, és a sokoldalú *Hermann Ottó* örökségével is megismerkedhetnek a témák iránt érdeklődők.

Kiss Zita (fotó: G.B.H.)

Decemberben ismét átadásra kerül a Béres Ferenc-díj, karácsonykor pedig unokáink tolmácsolásában mutatjuk be a karácsonyi népszokásokat, és hagyományokat.

A 2016-os év első felének előadásterve is elkészült, így »szükség szerint« lehetőségünk nyílik az átcsoportosításra.

Tagtársaink közül néhányan vállalkoznának önálló előadásra is, de felvetődik, hogy vajon szakmailag eléggé felkészültek-e egy negyven-ötven perces – a hallgatóság ismereteit is gyarapító – publikációra. Ez ügyben az elnökség tagjainak véleménye megoszlik.

Tavaly szóba került a huzamosabb egyesületi tagság méltó elismerése emléklappal, plakettel. Ezt pénzügyi források híján valószínűleg későbbre kell halasztani.

Az egyesület elismerésre méltó teljesítménye, hogy a Művészet és Barátai az elmúlt évben is öt alkalommal megjelent annak ellenére, hogy szervezetünk állandó pénzhiánnyal küzdött. A lap egyik legkiválóbb munkatársa Salamon Nándor az elmúlt esztendőben távozott közülünk. Hirtelen halála az újság szerkesztésében is komoly zavarokat okoz.

Állandó probléma a tagdíjfizetési morál. Jelentős azoknak a száma, akik késve (esetenként több évet is mulasztva) küldik tagdíjukat. A személyes adományok összege is csökken. Többször kerül veszélybe az egyesület fizetőképessége, amit csak tagi kölcsönnel tudunk áthidalni."

Dr. Kollmann J. György sem tartalmi, sem formai szempontból nem fogadta el a főtitkári beszámolót.

Balog Mária Terézia javasolta, hogy a tartós egyesületi tagságot formanyomtatványon ismerjék el.

Az egyesület közgyűlése valamennyi tisztségviselő beszámolóját (és a közhasznúsági jelentést) egy ellenszavazattal és két tartózkodással elfogadta.

Dr. Kollmann J. György napirenden kívül kifejtette, hogy az egyesület közgyűlései több alkalommal törvénysértőek voltak. A könyvelés szabálytalanságaival kapcsolatosan megteszi észrevételeit. Az egyesület székhelye elhanyagolt, ez a helyzet tarthatatlan. Hiányolja a vízórát, és feleslegesnek tartja a vonalas telefont.

Kiss Zita jkv.

Csonka Ernő köszöntése

Április 22-én az Erzsébetvárosi Közösségi Házban *Oláh Károly: Csonka Ernő művészete* című portréfilmjének vetítésével klubösszejövetelünkön köszöntöttük a Szombathelyen élő *94 éves* festőművészt.

Mindig elgondolkoztam azon, mi élteti az ilyen szépkorú művészeket. A szorgalmas alkotói tevékenység, meg egy kiegyensúlyozott világszemlélet.

Az alkotót a saját korában kell megítélni. Vizsgálni kell, hogyan hat rá környezete. Mindegyikük magával hoz egy isteni talentumot, amit én *készlet*nek nevezek. Ennek határai vannak, ebből kell gazdálkodnia, építkeznie. Ezzel a készlettel rendelkezhet.

Csonka Ernő nagy szorgalommal és akaraterővel építette fel művészetét. Nem érintette meg az avantgarde szelleme, mert azok az eszközök hiányoztak a készletéből. Nem kísérletező típus. Realista festőnek tartja magát, azt vallja, hogy *alázattal és érzelemmel* kell a minket körülvevő világot szemlélni.

Festészetét legteljesebben a tájképben valósította meg. Legérzékenyebbek a tél hangulatát megragadó művei. Az igazi festői hatást nagyméretű akvarelljeiben éri el. Képeinél a rajz és a tónus a két alkotóelem. Színvilága visszafogott. Az érzékeny tónus-differenciák festője. Portréinál az ábrázolt személy iránti érzelmi kötődéssel a rajzi pontosságra törekszik.

Csonka Ernő festészetében külön fejezetet jelentenek a szakrális témájú alkotások. Csak hittel lehet vallásos művet festeni! Ő mindig a Bibliában keresett választ az élete során bekövetkezett változásokra. Képeinek témáját az Újszövetségből meríti. Felkérésre készített stációkat és nagyméretű oltárképeket is, melyekben tükröződik hitbeli meggyőződése is. Festészetét egyenletes színvonal jellemzi.

Az Alpok neves festőjének jó egészséget és töretlen alkotókedvet kívánunk az egyesület tisztségviselői nevében.

Kőhegyi Gyula

Bajári Mihályné kilencvenhárom éves

Bajári Mihályné (fotó:G.B.H.)

Otthonában köszöntöttük *Bajári Marikát*, egyesületünk alapító tagját. Az ismert műgyűjtő 1979-től különböző tisztségeket vállalt közösségünkben. Egyike azoknak, aki évtizedekig résztvevője volt az egyesület szinte minden rendezvényének.

Isten éltesse jó erőben, egészségben!

Vántsa Zoltán

HIÁNYÉRZETEM

(hátam mögött nyolcvan évvel)

Csak egy Köszönöm szóra vágytam,
de nem mondták ki a „nagyok” !
Igaz, „tűzközelben” sem voltam,
mert csak egy poéta vagyok.

Keserveimmel így is éltem –
kijárva minden iskolát...
betűként az Úr szótárában
reméltem ezt a nagy csodát...

Naiv ábránd volt ebben bízni.
Most már túltettem magamat –
Hiszem, az égi pulpitusnál
kimondhatom e szavamat.

Csak egy köszönöm szóra vágytam.
Nem kaptam meg! Hát üsse kő!
Mindenkit egyszer megcirógat
az a jég-hideg szemfedő...

Kedves Tibor és Hilda!

Megkaptam a Művészet és Barátai március-áprilisi számát! Nagyon köszönöm! Érdekes, olvasmányos! Lapozgatom, olvasgatom.... Az előző számokat is figyelemmel látom, hogy a Minden Élők útján, már régen haladó *Nádudvari Nagy János, Obersovszky Gyula,* szinte állandóan jelen vannak!Nem baj!

Osváth Miklós 79 évet élt! Születésének 80. évfordulójára – méltatásaként – fél oldalt kapott. *P. Horváth László* 85 éves, neki egy oldal jutott! Mindezeket is helyesnek tartom a Szerkesztőség részéről! Azonban teremtettek bennem – aki már közel negyedszázada tagja az Egyesületnek – egy furcsa hiányérzetet. Kaptam, fogtam a papírt és a tollat, majd született egy vers... Betű vagyok az Úr szótárában! Így van? Nem tudom megítélni!

Köszönöm, hogy időt szakítottatok levelem elolvasására! Kézcsókkal és Tisztelettel küldöm Debrecenből üdvözletemet:

Vántsa Zoltán

Tagtársunk levelének szerkesztett változata.

Olvasói észrevételek

Kedves Hilda és Tibor!

Nagyon köszönöm a legújabb számotokat! A tanszékre is viszek belőle, ott is örömmel forgatják. Kitűnő írások, fontos információk kulturális, művészeti életünkről, amelyek csak itt a Művészet és Barátai lapban olvashatók!

Schrammel Imre, Baranyi Feri évfolyamtársam, *Csohány Kálmán,* s mellette *Prokop Péter* egy-egy találó mondata is helyet kap! Nagyon köszönöm!

S most tudtam meg, hogy *Salamon Nándor* meghalt... A Kisalföldi Lexikon mindkét kiadásában nagy gonddal bevette Édesanyámat, és levelezett velem, hogy az új kiadásban teljesebb információk kerüljenek... Örülök a posztumusz kitüntetésének! Tibor, nagyon köszönöm a megemlékezést róla.

Magának igazi értékítélete van, és hozzá még Nagy szíve is! Ez igazán ritkán találkozik össze!

Sok üdvözlettel, gratulációval és a legjobb kívánságokkal mindkettőtök számára.

Prokopp Mária

Tisztelt Szerkesztőség!

A Művészet és Barátai című kiadványt *Timár Andrásné* – Piroska néni – (akit 2015. február 27-i *haláláig* gondoztam) jóvoltából ismertem meg. Betegsége idején is *minden sorát A-Z-ig felolvastam neki*. Nagyon vártuk a lapot.

Én magam is művészetrajongó vagyok, nincs kiállítás nélkülem, előadások, nagy művészeti kiadványok, albumok sokasága van könyvtáramban.

Timár Andrásné magánkönyvtárát a Statisztikai Hivatal kapta meg.

Az egyesületnek szeretnék szerény adományt küldeni, kérve, hogy a Művészet és Barátai-t ezentúl megkaphassam.

Dr. Győrik Jánosné

Számos kiadványt kaptam már tőletek, így az illendőség is úgy tartaná, hogy egyik őszi rendezvényeteken lerójam tagdíjamat, s támogassam a Művészetbarátok Egyesületét, ezzel is hozzájárulva szép kivitelű, igényes tartalmú és szerkesztésű újságotok kiadásához! Nagy figyegyelemmel gondozott lapotokban szerepelni nekem is megmérettetés lenne.

N. Pető Ilona

Az egyesület támogatói

17.500.- Ft-ot dr. Sólyom Ferenc (Érd); **10.000.- Ft-ot** Adrigán Judit (Budapest), Farkas György (Budapest), Szelényi Károly (Budapest), Pék Vidor (Budapest); **3.000.- Ft-ot** dr. Róbert Péter (Budapest); **2.500.- Ft-ot** Kiss Gábor István (Budapest), M. Tóth Antal (Veszprém); **2.000.- Ft-ot** Bíró József (Budapest), dr. Kertainé Németh Mária (Budapest), Ludman Imréné (Nádudvar); **1.500.- Ft-ot** Berényi Sándor (Kőszeg); **1.000.- Ft-ot** dr. Kiss Ernő (Szekszárd), Schőne Károlyné (Budapest), T. Nagy István (Bátonyterenye), Vályi Csaba (Budapest); **700.- Ft-ot** Barna András (Budapest); **500.- Ft-ot** Csapó Sándorné (Lad), dr. Orbán Józsefné (Pécs) küldött.

Pályázati támogatás alapján a Közjóért Alapítvány ***450.000.-,*** az Erzsébetvárosi Önkormányzat ***300.000.-,*** a Budavári Önkormányzat ***80.000.- Ft-ot*** utalt egyesületünk bankszámlájára.

Köszönjük!

A Művészetbarátok Egyesületének az OTP Banknál vezetett számlaszáma:
11706016-20020031

A tagdíjról

Az éves tagdíj **4.000.- Ft**, nyugdíjasok, diákok esetében **2.500.- Ft**. Számunkra legelőnyösebb, ha a befizetés rendezvényeinken, vagy ügyeleti időben egyesületi székhelyünkön történik.

Tagfelvételi igény esetén belépési nyilatkozatot postázunk, de az honlapunkról is – **www.muvbaratok.uw.hu** – letölthető.

Losonci Miklós

JÚNIUS

Zsongítóan átható benned
a nyár.
Pipacs vérezi a fű zöld aranyát,
mosolyod simogató áramlásában
fölszáll a madár.

FEKETE HULLÁM

Fekete hullám: Fájdalom.
Libbenő békesség fehér ringásban,
zöld fuvalom: Remény.

Hírek

A **Magyar Festők Társasága** *Kisvárosi Anzix* címmel rendezett kiállítását a Pesterzsébeti Múzeum Gaál Imre Galériájában (XX. Kossuth u. 39) augusztus 16-ig láthatják az érdeklődők.

Marosfalvi Antal festőművész és restaurátor *Természet a természetért* című kiállítása május 13-tól június 7-ig tekinthető meg a Kámoni Arborétum ökoturisztikai központjában (Szombathely, Imre herceg u. 84/b).

Borbély Katalin textilművész *Szállj madár, szállj, vidd a szívemet…* című textilkép kiállítását *dr. Juhász katalin* néprajzkutató június 20-án nyitja meg Gyomaendrődön, a Vidovszky Béla Városi Képtárban. A tárlatot augusztus 20-ig lehet megtekinteni.

A **Zuglói Képzőművészek Társasága** tizenöt éve alakult. Jubileumi kiállításukat a MOHA Házban (XIV. Gizella út 42-44) május 3-tól a hónap végéig lehet megtekinteni.

Bárdos Attila *Le a mélybe* című verseskötetét május 7-én Szegeden a József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán (Tisza Lajos körút 54) mutatják be. A közelmúltban elhunyt író munkásságát *Bak Rita* kritikus, *Payer Imre* és *Radnai István* költő méltatja.

Zichó Gabriella festőművész 50 éves jubileumi kiállítását a Lábatlani Gerenday Közösségi Házban (Rákóczi Ferenc út 170) június 18-tól július 10-ig tekinthetik meg az érdeklődők.

Mándoki Halász Zsóka alkotásaiból *Üzenet a szülőföldnek, avagy a magyar falu ezer arca…* címmel a Tiszadadai Tájházban nyílik kiállítás.

Resánszky Mária *Vízparton* című tárlatát Fonyódi Múzeumban (Bartók Béla út 3) június 27-től július 26-ig láthatják az érdeklődők.

A **Molnár-C. Pál Baráti Kör tagjainak** alkotásaiból *Közös dolgaink* címmel április 24-én nyílik kiállítás a Lábatlani Gerenday Közösségi Házban (Rákóczi Ferenc út 170). A tárlatot, melyet május 25-ig tekinthetnek meg az érdeklődők, *A. Bak Péter* nyitja meg.

A **XV. Nemzetközi Művésztalálkozót, Blitz kiállítást és alkotótábort** május 22 és május 30 között rendezi a Tallós Prohászka István Mosonmagyaróvári Művészeti Egyesület. Szervező: *Pintér Éva*

Cigány festészet

Péli Tamás: Judea Rex

Péli Tamás (1948–1994) úgy kívánt reneszánsz értelemben vett alkotóvá válni, hogy cigány festészetet akart teremteni, de úgy, hogy ez a művészetet egyben bekapcsolja az európai képzőművészet áramkörébe.

Reneszánsz alkotó egyéniség a XX. század utolsó harmadában? Megélheti-e az ember az élet teljességét egy olyan korban, amely folytonosan korlátozni akarja őt? S, ami még nehezebb, megidézhető-e a művészetben az élet teljessége, vagy legalábbis az élet teljessége utáni vágy ebben az egyre jobban elgépiesedő, elidegenedő, neurotikus világban?

Ideáljai és a kor valósága között feszülő ellentmondásokat Péli maga is érzékelte, és a *Benvenuto Cellini*hez írott versben a kínzó problémát meg is fogalmazta: *„Kőhalmazok közt nyújtózom, hogy/elérjem kezedet csókra./ Nyakamon ül a XX. század, hazug/háborúk. Európa/lassan, fáradtan érlek el./Ékszerész, szobrász, gyilkos Mesterem/öreg csavargó.”*

Negyvenhat évet élt, felfokozott tempóval, magát nem kímélve, kettős szorításban, a tiziani kor reményével és a közéleti vég sejtelmével.

Péli Tamás munkásságáról 2005-ben *Kerékgyártó István* tollából, *B. Müller Magda* szerkesztésében reprezentatív albumot jelentetett meg a Magyar Filmtörténeti Fotógyűjtemény Alapítvány.

Ruva Farkas Pál

DIDERGŐ IDŐ

biztos pont nélkül
nincsen szabadság
nincsen semmi sem...
a MAMA mennyország.hu
amelybe kapaszkodom
hogy ne dadogjon
a tébolyult idő...
mert a szívbaj
görcsös fájdalom...
az ezüst torkú
oroszlán szívében jajj...
megálló
a csillagok között...
kicsit hajolj le hozzám ANYÁM
hontalan
szívem
napján...
bánatba mártogatott gondokkal
nyerítenek halottaink
a megbocsájtásért
ölelj át
te reménykedő szerelem
hogy túlélhessem
az emlékekbe kapaszkodó
didergő időt

Király Lajos

NAPJAINK

Térj vissza Mindenség Erdejéből,
mert oly bűnös lett Szodoma!
Felhőkarcolók hűvösében
modern Pilátusok és új Golgota.

Térj vissza Mindenség Erdejéből –
és elkapnak izmos martalócok!
Arcul ütnek és leköpdösnek:
Üdvözlégy!... – csattannak a bókok!

Térj vissza Mindenség Erdejéből!
Hagyd el atyádat, az Ácsot! –
Kész már számodra a kereszt:
megváltani újra a világot!

Budaliget, 1988.

Programok

Május 6-án (szerdán) 17.30 órakor az Erzsébetvárosi Közösségi Házban (VII. Wesselényi u. 17.) **Paradigmaváltó festőművészek a gótikától a XX. századig – Koppány Zsolt előadása.**

Május 8-án (pénteken) 17 órakor *Pécsett* a Közművelődési Alapítvány Közösségi Házában (Alajos u. 2/2) a **Művészetbarátok Egyesülete pécsi tagjainak kollektív kiállítását dr. Pandúr József nyitja meg**, melyet június 5-ig láthatnak az érdeklődők.

Május 13-án (szerdán) az Erzsébetvárosi Közösségi Házban (Wesselényi u. 17.) **Elhagyott szárnyak** – 90 éve született **Csohány Kálmán** Munkácsy-díjas grafikusművész – *Shah Tibor filmjének vetítése.* Vendégünk *Klára asszony*, a művész özvegye és fia *ifjabb Csohány Kálmán.*

Május 20-án (szerdán) 17.30 órakor az Erzsébetvárosi Közösségi Házban (VII. Wesselényi u. 17.) **Miért más a mai vers, mint a régi? - Payer Imre költő előadása.**

Május 27-én (szerdán) 17.30 órakor az Erzsébetvárosi Közösségi Házban (VII. Wesselényi u. 17.) **Hamvas Béla – Erkölcs és etika – Madár János előadása.** Az Erzsébetvárosi Közösségi Házzal és a Rím Kiadóval közös rendezvény. Házigazda *Geröly Tibor.*

Június 3-án (szerdán) 17.30 órakor az Erzsébetvárosi Közösségi Házban (VII. Wesselényi u. 17.) **Az Ünnepi Könyvhét kiadványai.** *A Hungarovox Kiadóval közös rendezvény.* **Madarász Imre: Klasszikus kapcsolatok – Összehasonlító italianisztika** Ismerteti *Tusnády László* irodalomtörténész, költő. **Sz. Tóth Gyula: Tanári notesz – Zászlós idők. Tábori László: Budapest feltáratlan titkai** Ismerteti: *Kaiser László* költő, író.

Június 10-én (szerdán) 17.30 órakor az Erzsébetvárosi Közösségi Házban (Wesselényi u. 17.) **„Emlékek hátán" – Évadzáró zenei időutazás.** Rendező *Fenyves Mária Annunziáta.* Közreműködik **Barna István, Csák József, Hegedűs Valér, Jeremiás Beatrix** és **Marót Nóra**. A műsort kötetlen beszélgetés és közös vendéglátás követi!

Június 17-én *Pécsett* **Kirándulás a Tettye-forrásbarlanghoz.** A csoportot vezeti *Kovács János.*

Varsányi Pál metszete

Jáki Ferenc
SIRATÓFAL

Lélekben titkon
mindenki
valamit sírva
eltemet.

Lélekben
titkon
mindenki
siratófalat
rejteget.

Lélekben
titkon
mindenki
titkolt romjához
beoson.

Lélekben
titkon
mindenki
zokog a titkolt
romokon.

Az Erzsébetvárosi Közösségi Házban július 1-jén felújítás kezdődik, mely várhatólag november végéig tart. Ajánlatot kaptunk, hogy a „K11" Kulturális és Művészeti Központ (Király u. 11) helyiségeit a tatarozás befejezéséig igénybe vehetjük. Tervünk változatlan: *szeptember utolsó szerdáján (30-án)* tartjuk klubösszejövetelünket. A helyszínről még egyeztetések folynak. A programot honlapunkon közzé tesszük.

Ügyelet
az egyesület István utcai székhelyén
14.00-17.00 óráig
Szeptember 25-én Tárkányi Imre
Szeptember 28-án Gombai N. Károlyné
Október 2-án Geröly Tibor

MMA
MAGYAR MŰVÉSZETI AKADÉMIA

A Művészet és Barátai című lapunk megjelenését támogatja

MŰVÉSZET ÉS BARÁTAI

A Művészetbarátok Egyesületének lapja.
Megjelenik minden páratlan hónapban július kivételével.
ISSN 1217-14-09
Felelős kiadó és szerkesztõ:
Geröly Tibor
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VII., István u. 42.
Postacím: 1388 Bp. Pf. 60.
Telefon:06-1-322-6926
muvbaratok@gmail.com
www.muvbaratok.uw.hu
Szerkesztőségi órák azonosak a közölt ügyeletek idejével.
Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk vissza.
Készült 1500 példányban.
Előkészítés és nyomás:
Family Print Kft.
Felelős vezető:
Biró Krisztián